

MONIKULTTUURISTA VARHAISKASVATUSTA CHILI-HANKKEEN LASTENKERHOSSA

Päivi Kemell

Opinnäytetyö, syksy 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön suuntautumis-
vaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin ja
lastentarhanopettajan

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kemell, Päivi. Monikulttuurista varhaiskasvatusta Chili-hankkeen lastenkerhossa. Järvenpää, syksy 2011, 62 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Järvenpään yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin ja lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisenäkyjen mahdollistajana ESR 2009—2011-hankkeeseen osallistuneet naiset, joilla on varhaiskasvatusikäisiä lapsia, ovat kokeneet hankkeen järjestämän lastenhoidon.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Tutkimuksen pääasiallisena aineistona on Chili-hankkeen kursseille vuonna 2010—2011 osallistuneille neljälle Lähi-idästä kotoisin olevalle maahanmuuttajanaiselle tehty teemahaastattelut. Aineisto analysoitiin aineistolähtöistä sisällönanalysointimenetelmää käyttäen. Teemahaastattelut tehtiin marras-, joulukuussa 2010 ja tammikuussa 2011.

Tämä työ antaa tietoa monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta maahanmuuttajan näkökulmasta. Työtä voi hyödyntää maahanmuuttajien parissa työskennellessä lastenkerhoissa ja päivähoidossa.

Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajanaiset pitivät hankkeen aikaista lastenhoitoa tarpeellisena. Kasvatuskumppanuuden koettiin olevan yhteisen kielen puuttuessa haasteellista. Oman uskonnon ja kulttuurin merkitystä pidettiin tärkeänä.

Asiasanat: Maahanmuuttaja, monikulttuurisuus, päivähoito, varhaiskasvatus, yhteistyö, kasvatuskumppanuus, kvalitatiivinen tutkimus.

ABSTRACT

Kemell, Päivi. Multicultural early childhood education at Chili Project's children's club. Järvenpää, Autumn 2011. Language: Finnish, 62 pages., 3 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work.

The aim of this study was to find out the immigrant mothers' experiences about the children's club organized by Chili, ESR-project 2009-2011. The aim of the project was to enhance the possibilities for work and study through knowledge and social integration.

The qualitative research paradigm was applied in this study. The research data was collected by performing theme interviews to immigrant mothers. There were four interviews carried out with women whose backgrounds are in the Middle East and who have children under school age and who took part in the Chili-project courses in 2010-2011. Theme interviews were conducted in November and in December 2010 and January 2011. The data were analyzed by data-driven content analysis method.

This study gives information about multi-cultural early childhood education from the perspective of immigrants. The study can be useful for those working with immigrant children's clubs and day care.

According to the study, immigrant women felt that the children's club is very necessary to them and to their children. Educational partnership was seen as a challenge when there was no common language. One's own religion and culture were considered very important.

Keywords: Immigrant, multiculturalism, child care, early childhood education, co-operation, qualitative research.

SISÄLLYS

1 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	6
2 CHILI-HANKE TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ.....	7
2.1 Chili-hankkeen tarkoitus, tavoitteet ja lähtökohdat.....	7
2.2 Chili-hankkeen järjestämä toiminta	8
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	11
3.1 Tutkimuksen lähtökohdat, tutkimuskysymykset ja tutkimusmetodi	11
3.2 Aiheesta tehdyt tutkimukset.....	13
3.3 Tutkimushaastatteluista saadun aineiston analysointi.....	14
3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka.....	15
4 MONIKULTTUURISEN KASVATUSKUMPPANUUDEN KÄSITTEITÄ	17
4.1 Perhe, vanhemmuus ja äitiys	17
4.2 Varhaiskasvatus Suomessa	19
4.3 Vuorovaikutuksen merkitys kasvatuskumppanuudessa	22
4.4 Kotoutuminen	24
4.4.1 Maahanmuuttajanaisten ja -lasten kotoutuminen.....	24
4.4.2 Kahden kulttuurin välissä	26
5 KULTTUURISET JA USKONNOLLISET LÄHTÖKOHDAT	28
5.1 Maahanmuuttajien uskonnollinen tausta	28
5.2 Uskontojen vuoropuhelua.....	29
5.3 Islam.....	30
6 TEEMAHAASTATTELUISTA SAADUT TULOKSET.....	34
6.1 Maahanmuuttajaäitien tausta ja kotoutuminen	34
6.2 Perherakenteet, äitiys ja kasvatuskumppanuus lastenkerhossa	35
6.3 Kulttuurierot lapsen kasvatuksessa	37
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
7.1 Monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteet.....	40
7.2 Chili-hankkeen lastenhoidon merkitys	41
7.3 Maahanmuuttajakoulutuksen aikaisen lastenhoidon kehittämisestä	42
8 POHDINTA	44
8.1 Pohdintaa aiheesta.....	44

8.2 Lopuksi	48
LÄHTEET	50
ELEKTRONISET LÄHTEET	54
LIITTEET	57
Liite 1: Tiedote tutkimushaastateltaville	
Liite 2: Suostumus tutkimushaastatteluun	
Liite 3: Haastattelukysymykset	

1 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Kansainvälisyys Suomessa on yhä enemmän osa pienten lasten arkea. Kodin ulkopuolella tapahtuva varhaiskasvatus on osa ympäröivää yhteiskuntaamme, ja muutokset yhteiskunnassa aiheuttavat muutoksia myös varhaiskasvatuksen tuottamisen sisällöissä ja palvelumuodoissa.

Tällä tutkimuksella halusin selvittää Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisenäkyjen mahdollistajana ESR 2009—2011 –hankkeen Sosiaalinen vahvistaminen ja kieli (SOVAKI) –kursseilla vuonna 2010—2011 opiskelleiden maahanmuuttajanaisten kokemuksia kurssin aikana järjestetystä lastenhoidosta yhtenä varhaiskasvatuksen palvelumuotona. Omina tavoitteinani olivat maahanmuuttajaäitien aseman ymmärtäminen, monikulttuurisen vanhemmuuden haasteiden ja mahdollisuuksien tutkiminen sekä ymmärryksen ja tiedon lisääminen kotoutumisesta ja kulttuurieroista. Työtä voi käyttää apuna Chili–hankkeen arvioinnissa.

Tutkimuskohteiksi Lähi-idästä kotoisin olevat äidit valikoituivat siksi, että he tulevat erilaisesta kulttuurista kuin omamme ja kohtaamme heitä työtehtävissämme. Halusin tutkia nimenomaan patriarkaalisesta kulttuurista tulevia naisia, sillä näiden asiakkaiden kohtaamisen haasteet ja mahdollisuudet kiinnostavat. Lisäksi halusin tietoa siitä, miten he kokevat elämänsä yhteiskunnassamme ja miten he kasvattavat omia lapsiaan. Tässä työssä onkin Lähi-idästä Suomeen muuttaneiden naisten oman kulttuuritaustan ja suomalaisen yhteiskuntamallin mukaisen kulttuuritaustan suhteita vertaileva näkökulma. Se antaa tietoa monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta maahanmuuttajan näkökulmasta. Työtä voi hyödyntää maahanmuuttajien parissa työskenneltäessä esimerkiksi lastenkerhoissa ja päivähoidossa.

2 CHILI–HANKE TUTKIMUKSEN TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

2.1 Chili–hankkeen tarkoitus, tavoitteet ja lähtökohdat

Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ ja oppimisnäkyjen mahdollistajana ESR 2009—2011 (jatkossa Chili-hanke) on Euroopan sosiaalirahaston rahoittama ja Helsingin sosiaaliviraston kehittämiskeskuksen hallinnoima hanke. Hankkeen tarkoituksena on tuottaa ja mallintaa maahanmuuttajanaيسille suunnattu matalan kynnyksen sosiaalisen vahvistamisen ja kielen opetuksen malli (SOVAKI), jota voidaan edelleen käyttää esimerkiksi muissa lasten ja perheiden palveluissa. Tarkoituksena on myös tuottaa monen eri toimijan yhteistyön malli sosiaaliviraston ja kolmannen sektorin välille. Työmallien kehittäminen tuotetaan sosiaaliviraston lapsiperheiden palveluissa, yhteistyössä verkostokumppaneiden kanssa. (Kruskopf 2010, 3.)

Hankkeen päätavoitteisiin kuuluu työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden maahanmuuttajanaisten sosiaalinen vahvistuminen ja heidän kotoutumisensa edistyminen sekä suomen kielen alkeiden oppiminen. Hankkeen kohderyhmään kuuluvat kaikkein vaikeimmin työllistyvät maahanmuuttajanaiset, esimerkiksi normaalin kieli- ja kotouttamiskurssitoiminnan ulkopuolelle jäävät kotiäidit. Hankkeen kautta heidät tehdään tietoiseksi ympäröivästä yhteiskunnasta, sen toiminnasta ja työelämän mahdollisuuksista. Toiminta on suunnattu Itä- ja Pohjois-Helsingissä asuville maahanmuuttajanaيسille. (Kruskopf 2010, 3.)

Hankkeen pääasiallisia yhteistyökumppaneita ovat Helsingin sosiaaliviraston muut toimijat, Monika–Naiset Liitto ry, Väestöliitto, Helsingin työväenopisto, Suomen mielenterveysseura, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Tyttöjen talo, Maahanmuuttoyksikkö sekä Mannerheimin lastensuojeluliitto. (Kruskopf 2010, 3.)

2.2 Chili–hankkeen järjestämä toiminta

Chili-hanke toimii Helsingin sosiaaliviraston lasten ja perheiden palveluiden alaisena Helsingin Mellunmäessä kulttuuri- ja vapaa-ajantila Mellarissa. Mellarissa on toimintaa myös muunlaisille asiakasryhmille, kuten partiolaisille, työväenopiston kurssilaisille, ikääntyville, mielenterveyskuntoutujille ja vammaisille. Mellari toimii myös mellunmäkeläisten olohuoneena, johon jokainen voi tulla ja esimerkiksi käyttää tietokonetta tai lukea lehtiä.

Chili-hanke on tarjonnut vuosittain noin 32 maahanmuuttajanaiselle mahdollisuuden opiskeluun. Alle 3-vuotiaat kotihoidossa olevat lapset ovat este monen maahanmuuttajanaisen kielikursseille osallistumiseen. Hanke kehittää lapsiperheiden palvelutarjontaa ja hanketta hallinnoivat Sosiaaliviraston Kehittämispalvelut. Chili-hankkeessa toimii vakituisesti kolme työntekijää, joiden työkielinä on suomen lisäksi venäjä, ranska, arabia ja englantia. Sosiaaliviraston kumppanina toteuttamisessa on Monika–Naiset Liitto ry. joka tuottaa hankkeeseen vertaisresurssia kulloinkin tarvittavilla kielillä.

Hankkeen toiminta koostuu kolmesta osasta: Sosiaalinen vahvistaminen ja kieli –kurssit, lastenhoito sekä vertaisryhmät. Sosiaalinen vahvistaminen ja kieli – eli SOVAKI –kursseilla harjoitellaan arkipäivän elämässä tarvittavaa suomen kieltä ja kartutetaan tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja kulttuurista. Kurssien tavoitteena on vahvistaa naisia omaan elämään kuuluvien asioiden hoidossa, lasten kasvatuksessa sekä perheiden hyvinvoinnin edistämisessä. Kurssilaisia kannustetaan oman kouluttautumisen ja työpolun suunnitteluun sekä sosiaaliseen unelmointiin. SOVAKI–kurssien ryhmät kokoontuvat kumpikin kaksi kertaa viikossa, kerrallaan kolmen tunnin ajan. (Kruskopf 2010, 3.)

SOVAKI–kurssit eivät ole siis pelkkiä kielikursseja, vaan opetuksessa otetaan huomioon myös kotoutumiseen ja voimaantumiseen liittyviä osa-alueita, joten kurssilla ei ole virallista tasoluokitusta. SOVAKI–kursseja varten on laadittu opetussuunnitelma, jonka mukaan opetus toteutetaan. Kurssit kestävät yhden kalenterivuoden ja sen opiskelukuukaudet ovat keväällä tammikuusta toukokuuhun ja syksyllä elokuusta joulukuuhun. SOVAKI–kurssilaiset edustavat monia

eri kansallisuuksia ja heillä on erilaiset koulutustaustat ja oppimisvalmiudet. He ovat pääosin työmarkkinoiden ulkopuolella, esimerkiksi kotiäiteinä tai hoitopaalla. Kurssin alkaessa heillä ei ole yleensä suomen kielen taitoa tai he osaavat alkeet. Kurssilaiset osaavat kuitenkin lukea ja kirjoittaa. Tosin monen äidinkielsessä on käytössä erilaiset aakkoset, esimerkkinä arabian kieli. Somalialais-syntyinen Fadumo Osman Shiek, joka on osallistunut SOVAKI-kursseille, kertoo näin:

Ennen aina pyysin aviomiestäni mukaan tulkiksi pankkiin, mutta nyt hoidan asiat itse. On hyvä, että pärjään itse. Kun soitan lääkärille, sanon vain, että puhu hitaammin. Nyt pidän itsestäni enemmän kun puhun paremmin suomea. (Kruskopf 2010.)

Hankkeen järjestämässä vertaistukiryhmätoiminnassa maahanmuuttajanaïsilla on mahdollisuus saada henkilökohtaista ohjausta esimerkiksi oman asuinalueen työ- ja harrastusmahdollisuuksiin, yleiseen elämänhallintaan ja palvelujärjestelmiin liittyen. Toiminnassa on mahdollista myös saada tukea muilta samassa tilanteessa olevilta. Ryhmissä on monesta eri kulttuurista lähtöisin olevia osallistujia, mutta niissä puhutaan kuitenkin pääsääntöisesti suomea. Teemoina ovat esimerkiksi kasvatus, asuminen, kotoutumisen prosessi sekä ajankohtaisia arkielämän asioita. Aiheet nousevat myös ryhmissä käyvien naisten omista tarpeista ja kiinnostuksen kohteista. Keskusteluun perustuvien vertaistukiryhmien lisäksi hankkeella on myös maahanmuuttajanaïsille tarkoitettu, kerran viikossa kokoontuva liikuntaryhmä. (Kruskopf 2010, 3)

Lastenhoito on järjestetty, jotta myös lasten ja koko perheen kotouttamisprosessi edistyisi ja jotta maahanmuuttajaäidit voisivat osallistua SOVAKI-kursseille. Fadumo Osman Shiekh kertoo lastenhoidosta:

Monilla naisilla on pieniä lapsia ja he eivät voi mennä kouluun. Jotkut ovat asuneet Suomessa jo kymmenen vuotta, eivätkä he puhu suomea. Kun on kotona, ei tarvitse puhua suomea. Ei ole ketään kenelle puhua.

Lastenhoitoon osallistuu 16 lasta, jotka ovat 1–3-vuotiaita. Se järjestetään päivä-kerhomaisesti omassa tilassaan Chillarissa, Mellarin vieressä. Lastenhoito on suomeksi tapahtuvaa ammatillista ja tavoitteellista toimintaa. Lastenhoitajia

on kaksi. Lapsille puhutaan suomea esimerkiksi siksi, että heidän olisi helpompi aikanaan mennä suomalaiseen päiväkotiin. Tämä edistää osaltaan koko perheen kotoutumisprosessia. Lapsille järjestetään kerhomaista toimintaa ja he ovat kerhossa noin kolme tuntia kerrallaan kahtena päivänä viikossa. Lastenhoidossa ei ole järjestetty ruokailua, mutta sinne voi tuoda omat eväät mukanaan. Lapset saavat leikkiä yhdessä ja kerhonohjaajien kanssa. Heille tarjotaan myös ohjattua toimintaa, kuten sormiväreillä maalausta ja leipomista. (Kruskopf 2010.)

Tutustuin Chili-hankkeen toimintaan ja toimintaympäristöön vieraillemalla Mellarissa ja Chillarissa muutamia kertoja ennen tutkimuksen aloittamista, toimiessani tutkijana tutkimushaastattelujen ajankohtina sekä tutkimus-haastattelujen jälkeen toimiessani keväällä 2011 harjoittelijana Monika–Naiset liitossa, joka on yksi Chili-hankkeen yhteistyötahoista.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Tutkimuksen lähtökohdat, tutkimuskysymykset ja tutkimusmetodi

Tutkimusidea lähti liikkeelle siitä, että Diakin opinnäytetyöpankista löysin Chili-projektin tarjoaman mahdollisuuden tutkimusaiheeksi. Tutkimukseni pääkysymyksenä oli selvittää, miten äidit ovat kokeneet lastensa hoidon kasvatuskumppanuuden näkökulmasta. Kasvatuskumppanuuden tärkeimpänä tavoitteena on vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen.

Tutkimuskysymyksen olen jakanut seuraavanlaisiin alakysymyksiin:

- Miten äidit ovat kokeneet lastenhoidon?
- Miten hankkeeseen osallistuminen on vaikuttanut lapseen/lapsiin äidin näkökulmasta?
- Miten kulttuuri ja/tai uskonto vaikuttavat äitien elämään ja ajatukseen lastenkasvatuksesta?

Otin yhteyttä opettajiin, jotka puolestaan ottivat yhteyttä Chili-projektin projektipäällikköön Else Kruskoppiin. Tapasin hänet sekä projektiryhmän jäseniä, muun muassa lastenhoidosta vastaavan lastenhoitajan, elokuussa 2010. Esittelin heille tutkimusideani, jonka olin muotoillut opinnäytetyöni rungoksi.

Tutkimusideani pohjalta laadin tutkimussuunnitelman ja solmimme yhteistyösopimuksen projektipäällikön kanssa. Tutkimuslupaa ei tarvittu. Tutkimuskysymyksen selvittämiseksi päädyin käyttämään teemahaastatteluja. Tein teemahaastattelut käyttäen apunani tulkkia. Teemahaastattelua käytetään, kun halutaan selvittää vähän tiedettyjä asioita. Haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi, kun ei tiedetä, millaisia vastauksia tullaan saamaan, ja kun vastaukset perustuvat yksilön omaan kokemukseen. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin aihepiireihin, ja ominaista sille on se, että haastateltavilla on kokemuksia samankaltaisista tilanteista. Haastattelun etuna voidaan pitää sitä, että sen avulla saadaan joustavasti huomioitua haastateltavat ja kerättyä tietoa

eri tilanteissa. Haastatteluaiheiden järjestystä voi tarvittaessa muuttaa, ja se antaa mahdollisuuden myös tulkinnan tekemiseen. Vastaaajiksi suunnitellut henkilöt saadaan helposti mukaan haastatteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2000.)

Tutkimushaastatteluihin valikoitui neljä Lähi-idästä maahan muuttanutta naista, joiden lapsi oli ollut SOVAKI-kurssien aikana projektin järjestämässä lastenhoidossa. Valikointi tehtiin yhdessä projektipäällikön kanssa. Haastattelukysymykset (Liite 3) muovautuivat tutkimuskysymyksen ympärille. Chili-hankkeen yleisimpiä vertaistyhmissä käsiteltyjä teemoja ovat muun muassa Suomen ja oman maan kulttuurin vertailu, erot miehen ja naisen asemassa, kotimaassa asuvat lähiomaiset ja asiakkaiden jaksaminen Suomessa, arjen hyvinvointi, naisten asema ja maahanmuuttajanaisten asema Suomessa, naisten hyvinvointi, perhe- ja kunniaväkivalta-asiat, lastenkasvatus ja suomen kielen tukeminen. Nämä käsitellyt teemat näkyvät myös haastattelukysymyksissä. Oma henkilökohtaisena tavoitteenani oli ammatillisena kasvuna kulttuuriin ja uskontoon liittyvien erojen selvittäminen ja ymmärtäminen. Tavoittelen sosionomin, diakonin ja lastentarhanopettajan pätevyyttä, mikä toi tutkimuskysymysten laadintaan ja tulosten pohtimiseen omat vivahteensa.

Teemahaastattelut tehtiin marras- joulukuussa 2010 sekä tammikuussa 2011. Haastatteluihin kutsuttiin (Liite 1) viisi äitiä, joista neljän kanssa haastattelu toteutui. Haastattelukutsun kirjoitin suomeksi. Kaksi projektiryhmän työntekijänä toiminutta maahanmuuttajanaista toimi tulkkina niin tutkimushaastatteluissa kuin tutkimuskutsun ja äänitysluvan (Liite 2) kääntämisessä. Heistä toinen tulkkasi arabian kielellä ja toinen persian kielellä. Haastatteluihin olin varannut aikaa 40 minuuttia, mikä oli riittävä kolmessa haastattelussa. Yhdessä haastattelussa oli lapsi mukana, ja tuolloin aikaa kului 70 minuuttia. Ilmapiiri haastatteluissa oli keskustelevalle leppoisa ja haastattelukysymykset muokkautuivat keskustelun kuluessa.

Haastattelukysymykset olin jakanut seuraavanlaisiin teemoihin: taustatiedot, kotoutuminen ja sopeutuminen, perhe ja lähiyhteisö, äitiys, vuorovaikutus päiväkerhossa ja lapsen kasvatus. Taustatietojen selvittäminen on oleellista, kun halutaan tietää kotoutumisprosessin vaiheesta ja maahanmuuttostatuksesta.

Taustatietojen selvittäminen luo pohjan kysymyksille kotoutumisesta ja myös kulttuurierojen ymmärtämisestä. Kysymykset perheestä ja lähiympäristöstä, äitiydestä, vuorovaikutuksesta päiväkerhosta ja lapsen kasvatuksesta liittyvät kiinteästi kasvatuskumppanuus-käsitteen selvittämiseen.

3.2 Aiheesta tehdyt tutkimukset

Teemahaastattelu kysymysten laadinta vaiheessa syksyllä 2010 ennen haastattelujen tekemistä tutustuin Chili-hankkeesta tehtyihin väliarviointeihin sekä hankkeesta ja sen aihepiiristä tehtyihin aiempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen. Monikulttuurista varhaiskasvatusta on tutkittu muun muassa päiväkodeissa ja perhekerhoissa. Esimerkiksi Elina Puroila (2011) on tutkinut maahanmuuttajaäitien kokemuksia varhaiskasvatuskerhoista kotoutumisen tukena. Hänen tutkimuksensa mukaan varhaiskasvatuskerholla on maahanmuuttajaäitien- ja lasten kotoutumista tukeva vaikutus. Miia Kekäläinen ja Anne Laamanen (2008) ovat tutkineet kasvatuskumppanuutta somalinkielisten äitien kokemana Moniku-hankkeen päiväkodeissa Helsingissä. Tuloksien mukaan somalinkieliset äidit olivat tyytyväisiä suomalaiseen päivähoitoon. Äidit pitivät tärkeänä, että heidän kulttuuria ja uskontoa kunnioitetaan ottamalla heidän toiveensa huomioon lasten kasvatukseen liittyvissä asioissa.

Kirsi Könönen (2007) on pro gradu-tutkielmassaan Kasvatuskumppanuus on tiiviimpää kuin yhteistyö tutkinut pääkaupunkiseudulla asuvien somalialaisten ja venäläisten vanhempien ajatuksia kasvatuskumppanuudesta. Helsingin päivähoitopiirissä on eniten näistä etnisistä ryhmistä lähtöisin olevia maahanmuuttajataustaisia lapsia. Könönen toteaa tutkimuksessaan selvinneen, että vaikka maahanmuuttaja vanhemmilla on halua ja kykyä pohtia kasvatuskumppanuutta ja sen onnistumista eri näkökulmista, kasvatuskumppanuuden periaatteet jäävät kaikesta huolimatta monesti toteutumatta vanhempien kokeman ulkomaalaisuusvastaisuuden sekä yhteisen kielen puuttumisen vuoksi. Kulttuurien tuomat erot voivat Könösen mukaan nousta myös haasteellisiksi kasvatuskumppanuussuhteessa. Erilaisia kulttuureja kohdatessa tarvitaan halua ymmärtää ja

tulla ymmärretyksi, jotta voidaan tukea lasten kasvua ja kehitystä parhaalla mahdollisella tavalla.

3.3 Tutkimushaastatteluista saadun aineiston analysointi

Kerättyäni tutkimusaineiston helmikuussa 2011 kuuntelin äänitteet useita kertoja ja litteroin haastattelunauhat suomen kielen osalta tekstiksi analysointia varten. Pyrin kirjaamaan niin, että haastateltavien sanomat asiat tulivat esille, siten kun haastateltava oli ne tarkoittanut. Tavoitteena on kuvata maahanmuuttajanaisten kokemuksia mahdollisimman totuudenmukaisesti. Kun tutkitaan kokemusta, kyse ei ole yleistettävyydestä, vaan ainutkertaisten tapahtumien kuvaamisesta. Tarkoituksena on myös tulkita ja yrittää ymmärtää haastatteluissa ja niiden analysoinnissa esiin tulleita ajatuksia, näkökulmia ja mielipiteitä. Hirsjärven ja Hurmeen (2000) mukaan aineiston analysointiin ja sen onnistumiseen on vaikutusta sillä, kuinka tuttuja käsiteltävä asia ja aineisto tutkijalle ovat.

Kaikki haastattelut tein tulkin avustuksella. Tulkin ja haastateltavan käyttämiä arabian ja persian kieltä en pystynyt litteroimaan. Litterointiin kului paljon aikaa ja koin sen hyvin haasteellisenä. Litteroituani haastattelut kevään 2011 aikana jaottelin ne teemoihin haastattelukysymysten aihepiireittäin: taustatiedot, kotoutuminen ja sopeutuminen, perhe ja lähiyhteisö, äitiys, vuorovaikutus päivähoitossa ja lapsen kasvatus.

Kirjattuani ja ryhmiteltyäni litteroinnit teemoiksi pyrin muodostamaan aineistosta selkeyttä. Analysoin aineiston käyttämällä induktiivista eli aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysin tarkoituksena on luoda aineistoon selkeyttä, jotta sen perusteella voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. Analyysin tarkoituksena on myös pyrkiä tiivistämään aineisto menettämättä sen sisältämää informaatiota ja luoda mielekäs ja tiivistetty kokonaisuus. Aineiston laadullinen käsittely perustuu päättelyyn ja tulkintaan, jossa edetään empiirisestä aineistosta käsitteellisempää kuvausta tutkittavasta ilmiöstä. (Eskola & Suoranta 2000; Metsämuuronen 2008; Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Analysoinnin lopuksi tein tulkintoja ja johtopäätöksiä saatujen tulosten pohjalta. Aineiston analysoinnin jokaisessa vaiheessa olen pyrkinyt ymmärtämään maahanmuuttajaäitejä heidän omasta näkökulmastaan, kulttuuristaan ja uskonnostaan käsin. Tutkimustuloksista ja johtopäätöksistä kertoessani olen pyrkinyt ottamaan huomioon tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja käyttämään hyväksi omaa näkemystäni ja kokemuksiani monikulttuurisuudesta. Tämä kuvaustapa tukee myös kasvatuskumppanuuteen liittyvää teoriaa, jonka mukaan kasvatuskumppanuudessa etsitään ja luodaan molemminpuolisen tiedonvaihdon kulttuuria (Kaskela & Kekkonen 2008).

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja tutkimusetiikka

Opinnäytetyöni tärkeimpänä lähdeaineistona olivat Chili-hankkeeseen osallistuneille neljälle Lähi-idästä kotoisin olevalle maahanmuuttajaäidille tehty teema-haastattelut. Haastattelut olivat haasteellisia, koska yhteistä kieltä haastateltavien kanssa ei ollut. Haastattelukysymysten joukossa oli päällekkäisyyttä sekä kysymyksiä kuten ”Oletko tyytyväinen itseesi äitinä”, jota haastateltavat äidit eivät omasta kulttuuritaustastaan katsoen käsitteellisesti ymmärtäneet. Äidit kuitenkin vastasivat jokaiseen kysymykseen ja pyysivät tarkentamaan kysymystä, jos eivät ymmärtäneet sitä.

Tutkimuksen tekoon liittyy myös aina eettisiä seikkoja, jotka tulee ottaa huomioon tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Hyvän tieteellisen käytännön mukaista on, että tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta edistää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisen eri vaiheista. Tarkkuus koskee tutkimuksen jokaista vaihetta. Aineiston tuottamisen vaiheista ja olosuhteista on kerrottava mahdollisimman tarkasti, selvästi ja totuudenmukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2006.)

Jo tutkimusaiheen ja tutkimukseen osallistuvien valinta on eettinen kysymys. Tutkittavien ihmisten suojaan kuuluu selvittää tutkimukseen osallistujalle ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät. (Hirsjärvi ym. 2006, 24—25; Tuomi & Sarajärvi 2009, 129, 131.) Jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla maa-

hanmuuttajaäidille annettiin informaatiota tutkimuksen tavoitteista ja tarkoituksesta. Kirjoitin kutsukirjeenä informatiivisen tiedotteen (Liite 1), jonka tulkki käänsi kutsutuille hyvissä ajoin ennen haastatteluja. Haastattelun aluksi heiltä pyydettiin vielä kirjallinen lupa haastattelujen äänittämiseen ja kerrottiin, että nauhoituksesta on mahdollista kieltäytyä.

Tutkimuksessa osallisena olleiden tulee pysyä nimettöminä ja anonyymeinä (Tuomi & Sarajarvi 2009, 131). Kun tutkimushaastateltavan on vain neljä maahanmuuttajaäitiä, on heidän identiteetin salassa pitäminen ja tutkimustulosten kuvaaminen siten, ettei heitä tunnisteta, haasteellista. Tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen heikentävästi vaikuttaa myös se, että haastatteluissa käytin tulkkia. On mahdollista, että tulkki ei ole ymmärtänyt kaikkia kysymyksiä siten, kun olin ne tarkoittanut. Toisaalta tulkin äidinkieli ei ole suomenkieli, joten olen myös itse saattanut tulkita väärin jotain hänen kääntämäänsä. Tulkki ja tutkimushaastateltavana ollut maahanmuuttajaäiti edustivat myös samaa kulttuuritaustaa, joten mahdollista on, että omat kulttuuriset lähtökohtani eivät tukeneet kysymysvastausten oikein tulkintaa.

4 MONIKULTTUURISEN KASVATUSKUMPPANUUDEN KÄSITTEITÄ

Tutkimukseen liittyvän toimintaympäristön asiakasryhmä koostuu maahanmuuttajanaeisista, joiden kotoutuminen on vielä kesken. Tutkimuksen aiheena oli tutkia maahanmuuttajaäitien kokemuksia kotouttamiskoulutuksen aikaisen lastenhoidon kontekstista. Maahanmuuttaja- ja maahanmuuttaja-taustainen perhe ovat yleisnimikkeitä, joita käytetään kuvaamaan kaikkia eri syystä toisesta maasta Suomeen muuttaneita. Heitä ovat pakolaiset, paluumuuttajat, turvapaikanhakijat, perheenyhdistämisohjelman kautta maahan tulleet sekä muussa tarkoituksessa kuten avioliiton, työn tai opiskelun vuoksi maahan tulleet. Lapsia, jotka ovat syntyneet Suomessa, voidaan kutsua toisen tai kolmannen polven maahanmuuttajiksi. (Paavola & Talib 2010; Rätty 2002.)

Monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen oleellisesti liittyviä käsitteitä ovat perhe, vanhemmuus ja äitiys, varhaiskasvatus Suomessa sekä suomalaisen kodin ulkopuolella tapahtuvan varhaiskasvatuksen mallin mukainen jaettu vuorovaikutus, toisin sanoen kasvatuskumppanuus vanhempien ja kasvattajien välillä. Kulttuuritaustaltaan valtaväestöstä poikkeavan perheen osalta varhaiskasvatukseen ja kasvatuskumppanuuteen sisältyy käsitteellisiä ominaispiirteitä kuten kulttuuri ja kotoutuminen.

4.1 Perhe, vanhemmuus ja äitiys

Ihmisillä on erilaisia käsityksiä ja ajatuksia perheestä. Myös perheen määritelmät vaihtelevat. Perhe määritellään yleensä kahden sukupolven yksiköksi. Ihanneperheenä on usein pidetty perhettä, jossa on isä, äiti sekä kaksi lasta, tyttö ja poika. Perhesuhteiden määrittely riippuu tarkastelunäkökulmasta ja kulttuuriperinnöstä. Suomalainen ihminen on oppinut pitämään omaa ydinperhettään varsinaisena perheenään. Lähi-idässä perheisiin luetaan koko lähisuku, vanhempien ja sisarusten lisäksi isovanhemmat, sedät, tädit ja serkut ja vielä enemmänkin. Perhe on silloin laaja sukuperhe, joka kantaa vastuuta jäsenistään. Hyvinvointivaltioissa sukuperhe on taloudellisen nousun myötä menettänyt

merkitystään, koska meille on taattu yhteiskunnan turvaa sosiaalilainsäädännöllä. Huoltosuhteen merkitys on näin vähentynyt. Hyvällä on kääntöpuolensa. Kun ydinperhe yksityistyy, tärkeitä lähisuhteita on vähän. Viranomainen ei kuitenkaan voi korvata omaisia, sukulaisia ja ystäviä. (Ijäs 2009, 13—15.)

Yksilökeskeisessä eli individuaalisessa kulttuurissa ihminen nähdään ennen kaikkea yksilönä, jolla on omat mielipiteet ja tarpeet. Perheellä tarkoitetaan ydinperhettä, joka saattaa ajan myötä muuttaa muotoaan. Aviopuolison valinta perustuu yksilölliseen valintaan ja avioliitto perustuu tunnesiteeseen. Lapsia kannustetaan itsenäisyyteen ja omaan vastuuseen. Jokainen on vastuussa omasta toimeentulostaan, tarvittaessa yhteiskunta tukee toimeentulo-ongelmissa. (Räty 2002.)

Yhteisöllisessä eli kollektiivisessa kulttuurissa ihminen kokee olevansa olemassa nimenomaan ryhmän jäsenenä. Perhekäsitys on edellistä laajempi – perheeseen kuuluu useita sukupolvia. Avioliitto on paitsi parisuhde, myös perheiden välinen sopimus. Perheenjäsenyys edellyttää kunnioitusta ja lojaalisuutta perhettä kohtaan sekä vastuuta yhteisestä taloudesta. Tarvittaessa perhe auttaa rahallisesti ja muilla tavoin jäseniään. Yhteisöllisen kulttuurin piirissä kasvaneille perheen koossa pitäminen on arvona tärkeämpi kuin yksilökeskeisissä kulttuureissa. Vaikka suomalainen lainsäädäntö ei tunne moniavioisuutta, saattaa todellinen perhe olla myös tästä syystä länsimaista ydinperhettä laajempi. (Räty 2002.)

Mutta onko sitten yksilökulttuurin äitiys erilaista kuin yhteisökulttuurin äitiys? Äidiksi ja isäksi tulemiseen liittyy aina voimakkaita sosiaalisia ja kulttuurisia merkityksiä ja arvostuksia, jotka vaikuttavat etenkin naisen elämään jo raskausaikana. Vastuun kantaminen lapsen hoidosta ja hyvinvoinnista on vanhemmuuden keskeinen tehtävä, johon äidiksi ja isäksi ryhtyvien pitäisi kasvaa. Arkisena työnä vastuu lapsesta mielletään kuuluvaksi niin ihanteissa kuin ideologioissa hyvään äitiyteen, mutta ei niinkään isyyteen. Myös tutkimustiedon mukaan äidit kantavat valtaosan lapsen liittyvästä vastuusta. (Sevón & Huttunen 2002, 72.)

Suomalaisten arvomaailmaan kuuluu vahva vapauden ja itsenäisyyden pyrkimys (Ijäs 2009, 122). Suomalaisessa kulttuurissa naisen yksilöllistymisen seurauksena perinteiset sukupuoliroolit ovat joutuneet uudelleenmäärittelyn kohteeksi. Äitiyteen naisen yksilöllistyminen on vaikuttanut huomattavasti. Yleinen käsitys ihanneäidistä, joka on aina perheen saatavilla, muuttuu kun äidillä on lastenhoidon lisäksi myös perheen ulkopuolisia omia alueita. (Hautamäki 2008, 118—119.) Kristiina Berg (2008) on tutkinut äitiyttä kulttuurisina odotuksina. Riittävän hyvään äitiyteen liitetään lapsen edun ensisijaiseksi asettaminen, kodin luominen sekä kiintymyssuhteen rakentaminen. Bergin aineistosta nousi esiin, kuinka äitiyden idealistiset odotukset ja stereotypiat vaikuttavat tulkintoihin äitiydestä. Hyvän äitiyden käsitteeseen liitetään äidin itsenäisyys ja oma-aika, persoonalliset valinnat ja ammatillinen identiteetti sekä rikkaus sosiaalisessa elämässä. (Berg 2008, 27—35.)

Kulttuuriin sisältyvät arvot, normit ja roolit ilmenevät lasten ja vanhempien välisissä suhteissa vahvasti. Kulttuuriset kasvatuskäytännöt opitaan mallioppimisen kautta usein tiedostamatta. Perheen ihmissuhdemallit ja niiden toimivuus perustuvat perheenjäsenten riittävään yhteisymmärrykseen perheenjäsenten rooleista ja toimintaa säätelevistä arvoista ja normeista. Kasvatus on näiden käsitysten siirtämistä sukupolvelta toiselle. Ne vanhemmuuden roolit, jotka olemme omilta vanhemmiltamme ja omasta kulttuuristamme omaksuneet ohjaavat kasvatuskäytäntöjämme vahvemmin kuin mikään kirjoista opittu tieto. Yhteistä kaikille vanhemmille on, että he haluavat toimia niin, että heidän lapsistaan tulee perheen, suvun ja yhteiskunnan arvostamia jäseniä. Siihen, mikä on hyväksyttyä ja arvostettua ja miten vanhemmuus toteutuu vaikuttavat yhteiskunta ja siinä valitseva kulttuuri. (Alitolppa–Niitamo 2003, 45—46; Novitsky 2005, 81.)

4.2 Varhaiskasvatus Suomessa

Varhaiskasvatus ja päivähoito ovat yhteydessä yhteiskunnalliseen ympäristöön, sen kulttuuriin, kasvatuseräajatteluun sekä perhettä ja lapsuutta koskeviin käsityksiin (Karila & Nummenmaa 2001, 10). Suomessa varhaiskasvatus perustuu valtakunnallisiin linjauksiin ja säädöksiin. Varhaiskasvatuksen toteuttamista määrit-

tävät lasten päivähoitoa ja esiopetusta koskevat lait ja asetukset. Yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet näkyvät varhaiskasvatuksen linjauksessa. Vanhemmilla on lapsensa ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu. Varhaiskasvatusta toteutetaan varhaiskasvatuspalveluina esimerkiksi päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Muun muassa seurakunnat, järjestöt ja yksityiset palveluntuottajat tuottavat varhaiskasvatuspalveluja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Tärkeimpänä tavoitteena varhaiskasvatuksella on edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Hyvinvoivalla lapsella on parhaat edellytykset kasvaa, oppia ja kehittyä. Kokemus arvostuksesta ja omana itsenään hyväksymisestä edesauttavat hyvän itsetunnon kehitystä. Myös yksilöllinen kohtaaminen on tärkeää riippumatta lapsen sukupuolesta, sosiaalisesta tai kulttuurillisesta taustasta tai etnisestä alkuperästä. (Varhaiskasvatus-suunnitelman perusteet 2005, 15.) Päivähoitolaissa säädetään:

Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen eettistä, älyllistä, esteettistä ja uskonnollista kasvatus. Uskonnollisen kasvatuksen on tuettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Lisäksi päivähoitoasetuksessa täsmennetään:

Kasvatustavoitteisiin kuuluu myös ... eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa. (Laki lasten päivähoitosta 1973/36. Asetus lasten päivähoitosta 1973/239.)

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä varhaiskasvatuksen valtakunnallisia linjauksia todetaan mm. seuraavasti:

Lapsilla on oikeus turvattuun elinympäristöön, hoitoon, huolenpitoon, kasvuun ja oppimiseen riippumatta asuinpaikasta sosiaalisesta ja kulttuurisesta taustasta tai etnisestä alkuperästä.

Lisäksi periaatepäätöksessä todetaan lapsen oikeuksista seuraavaa:

Kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa sekä oman kulttuuripiirinsä että suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi.

Asiakirjassa osaamisen kehittämiskohteista todetaan:

... kehittämisen painopisteitä on monikulttuurinen varhaiskasvatus. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002.)

Useimmille toisesta kulttuurista tuleville lapsen päivähoidon vieminen voi olla vierasta. Ilman päivähoidon lapset voivat jäädä vaille suomen- tai ruotsinkielisen oppimismahdollisuuksia ja sosiaalisia oppimisvalmiuksia. Vanhempien halutessa hoitaa lapsia kotona pitäisi päivähoidon sijaan järjestää avoimen varhaiskasvatuksen toimintaa, jotta kaikki maahanmuuttajalapset saisivat tasavertaiset lähtökohdat ja oppimisvalmiudet. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa on tärkeää, että kulttuurivähemmistöihin kuuluvilla lapsillakin on mahdollisuus kasvaa oman kulttuuripiirinsä ja ympäröivän yhteiskunnan jäseniksi. Tavallisten varhaiskasvatuspalvelujen mukana lapsi kuuluu normaalikokoiseen lapsiryhmään, jossa hänen sosiaalisia kontaktejaan tuetaan. Maahanmuuttajataustaisten lasten varhaiskasvatuksessa suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista ja periaatteista keskusteleminen ja kertominen vanhemmille ovat erityisen tärkeitä muistia. Perheellä on ensisijainen vastuu lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin opettamisesta. Lisäksi varhaiskasvatuksessa rohkaistaan lasta käyttämään omaa äidinkieltään. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee eri kielitaustaista lasta suomen kielen oppimisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39–41.)

Pääkaupunkiseudulla on järjestetty erilaisia hankkeita monikulttuuristen lasten tukemiseksi. Esimerkiksi Moniku–hanke on varhaiskasvatuksen monikulttuurisuuden teemaan liittyvä kehittämishanke. Hankkeen tuloksena syntyivät pääkaupunkiseudun kunnille yhtenäiset toimintamallit sekä monikulttuurisen varhaiskasvatuksen materiaalipaketti, joka on tarkoitettu päivähoidon työntekijöille. (Moniku–hanke 2007.)

Eri kulttuurien välille syntyy helposti törmäyksiä lastenkasvatuksessa ihan pienistäkin asioista. Muun muassa kurdit auttavat lapsiaan mieluiten mahdollisimman pitkään, kun Suomessa lapsista kasvatetaan jo varhain itsenäisiä. Lapsen auttaminen on kurdi-kulttuurissa äidin velvollisuus. Jos äiti ei ole täyttänyt velvollisuuttaan, esimerkiksi pukeutunut lapselleen vaatteita oikein, syytetään äitiä helposti huonoksi äidiksi. (Almaspour 2005.) Tällaisten törmäysten välttämiseksi on suomalaisen kasvatushenkilökunnan hyvä olla tietoinen kunkin kulttuurin erityispiirteistä sekä asioista, joita he pitävät kulttuurissaan arvossa.

Karila (2006, 18) toteaa artikkelissaan kasvatuskumppanuuden toteutumisen olevan haasteellinen niin vanhemmille kuin ammattilaisillekin. Vaikka tavoite on yhteinen, ovat kasvatuskumppanien erilaiset roolit kasvattajina lähtökohdiltaan huomattavan poikkeavia. Päivähoidossa tavoitteena on kasvatuskumppanuus kaikkien perheiden kanssa. Se on perusajatuksena hyvä. Kuitenkin eri kulttuureista tulevien perheiden kohtaaminen asiakastyössä on haastavaa ja yllättävän vaikeaa. Yhteisen kielen puuttuessa voidaan huomata, että muun muassa tasa-arvaisuus ei kaikilta osin täyty. Kun yhteistä kieltä ei ole, luottamuksen rakentamiseen vaaditaan asiakkaan erilaista kohtaamista ja läsnäoloa.

4.3 Vuorovaikutuksen merkitys kasvatuskumppanuudessa

Varhaiskasvatus on tavoitteellista vuorovaikutusta pienten lasten kanssa. Sen tarkoituksena on edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä yhdessä vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten voimin. Jotta kasvatustehtävä muodostaisi mielekkään kokonaisuuden, on kiinteällä yhteistyöllä, kasvatuskumppanuudella tärkeä rooli. Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on, että vanhemmat ovat vastuussa lapsen kotona tapahtuvasta hoidosta ja kasvatuksesta ja varhaiskasvatuksen henkilöstö puolestaan lapsen päivähoitoaikana tapahtuvasta hoidosta ja kasvatuksesta. Kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja henkilöstön tietoista sitoutumista siihen, että toimitaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen prosesseissa. (Alasuutari 2006; Poikonen & Lehtipää 2009, 81.)

Kasvatuskumppanuuden tärkeimpiä tavoitteita on vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen. Verrattuna lasten muihin aikuissuhteisiin lapsen ja vanhemman välinen tunnesuhde ja vuorovaikutus ovat ensiarvoisen tärkeitä. Vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen kasvattaja tarvitsee tietämystä vuorovaikutuksen merkityksestä vanhemman ja lapsen välillä sekä taitoa edistää sitä. Varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Näin ollen kasvatuskumppanuus lähtee lapsen tarpeista. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyy lapselle kaksi tärkeää tahoa: vanhempien ja varhaiskasvatuksen ammattilaisen tiedot ja kokemus lapsesta. Vanhempien ja kasvattajien tiedot lapsesta ovat paras edellytys lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. Kasvatuskumppanuus edellyttää varhaiskasvatuksen ammattilaisen ja vanhemman molemminpuolista, jatkuvaa luottamusta, toistensa kunnioittamista ja kuulluksi tulemistä, tasavertaisuutta sekä huolen jakamista arjen kasvatuskysymyksistä. (Alasuutari 2006; Poikonen & Lehtipää 2009, 69—88.)

Kasvatuskumppanuutta ohjaavat siis kuulemisen, dialogin, kunnioituksen ja luottamuksen periaatteet. Vanhemman luottamus varhaiskasvatuksen ammattilaiseen rakentuu työntekijän ja lapsen välisestä suhteesta, toisin sanoen siitä miten työntekijät välittävät tietämystään ja tuntemuksiaan lapsesta. Kun vanhempi kokee, että häntä kasvattajana ja hänen lastaan yksilönä arvostetaan ja kunnioitetaan, syntyy kasvatuskumppanuussuhteeseen luottamus, joka mahdollistaa dialogisen vuoropuhelun. Dialogiseen vuoropuheluun mahtuu myös eri mieltä oleminen, rehellisyys ja suorapuheisuus, koska näitä kannattelee kunnioituksen ja kuulemisen kokemus. Ammattilaisen läheinen suhde lapseen herättää luottamuksen kasvattajaan ja avaa ovia myönteisyydelle, avoimelle ja rehelliselle vuorovaikutukselle. Vanhempien kohtaamisessa korostuu henkilöstön sensitiivisyys, kuuntelu, kulttuuritietoisuus ja sen hyödyntäminen, tuohan lapsi päivähoitoon siirtyessään mukanaan siihenastiset kokemuksensa lähimmistä ihmissuhteistaan. (Kaskela & Kekkonen 2007, 36—39.) Kuten jokaiselle lapselle myös maahanmuuttajalapselle perhe on heidän tärkein kehitysympäristönsä (Alitolppa–Niitamo, Söderling & Fågel 2005, 45).

4.4 Kotoutuminen

Sana kotoutuminen on otettu Suomessa käyttöön vierasperäisen integraatio-sanasta asemasta. Kotoutumalla maahanmuuttaja osallistuu uuteen yhteiskuntaan siten, että hän samalla säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa (Martikainen & Tiilikainen 2007). Kotoutuminen on kaksisuuntaista vuorovaikutusta, jossa maahan muuttaneella on mahdollisuus yhteiskunnan palvelujen käyttöön, ja ympäröivä yhteiskunta mukautuu ja muuttaa toimintaansa yhdenvertaiseksi ja syrjimättömäksi. Kotouttaminen tähtää siihen, että maahanmuuttaja on pääsääntöisesti samassa asemassa Suomen kansalaisen kanssa suhteessa oikeuksiin ja velvollisuuksiin. (Valtioneuvoston selonteko 2008.) Kotoutumisprosessi on usein elinikäinen ja siihen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa sukupuoli, koulutus, ikä, kielitaito ja omat henkilökohtaiset ominaisuudet (Alitolppa–Niitamo 1993; Martikainen & Tiilikainen 2007, 15).

Valtioneuvoston selonteossa (2008, 58) todetaan pakolaisten kotoutumisen kestävän yleensä kauemmin, mikä johtuu muun muassa heidän traumaattisista kokemuksistaan. Kotoutumiseen vaikuttavat myös omat odotukset ja asenteet sekä perheen tuki. Pentikäinen (2005) toteaa tärkeäksi ympäristön merkityksen kotoutumisen mahdollistajana. Lisäksi hän pitää tärkeänä ystävyyssuhteita, kielitaitoa ja työllistymistä.

4.4.1 Maahanmuuttajanaisten ja -lasten kotoutuminen

Kotoutumiseen vaikuttavat myös ne odotukset, jotka ympäröivä yhteiskuntamme asettaa kotoutumiselle. Toivomme, että maahanmuuttajista tulisi kotoutumisen kautta mahdollisimman itsenäisiä, oman elämänsä hallitsevia veroja maksavia työntekijöitä ja yhteiskunnastamme vastuuta kantavia. Kotiäiteihin suuntaamme odotukset kasvattajina, jotta lapset ja nuoret kasvavat tasapainoisiksi. Valtioneuvoston selonteon (2008, 36–46) mukaan naisten asema kotoutumisessa on haastava. Tämä voi johtua esimerkiksi kulttuuriin liittyvistä olosuhteista ja perhemalleista, koulutuksesta tai kielitaidon puutteesta. Selonteon mukaan kotona lapsiaan hoitavat äidit ovat vaarassa syrjäytyä ja jäädä yhteiskuntamme

ulkopuolelle. Äitien kontaktit muihin kuin oman etnisen ryhmän jäseniin jäävät usein vähäisiksi. Vanhempien tuki lapsille on haasteellista, jos he itse kokevat yhteiskunnan vieraaksi.

Perheen eriaikainen kotoutuminen muuttaa perheen sisäistä dynamiikkaa. Lapset menevät päivähoitoon ja kouluun, jossa he oppivat kielen ja uusia tapoja. Martikainen ja Tiilikainen (2007, 28) toteavat, että lasten ja nuorten nopeampi sopeutuminen ja kotoutuminen voivat johtaa sukupolvien ja sukupuolten välisiin ristiriitoihin. Patriarkkaalisissa perheissä tyttöjen kunnia on kontrollin kohteena, ja heidän liikkumistaan ja sosiaalisia suhteitaan rajoitetaan enemmän kuin poikien. Tämä asettaa tytöt ristiriitaiseen asemaan valtakulttuurin ja esimerkiksi kurdi- tai arabikulttuurin tapojen välissä. Vanhemmat etenevät kotoutumisprosessissaan yksilöllisesti eivätkä välttämättä opi tuntemaan valtakulttuurin piirteitä samassa ajassa kuin nuoret, jolloin negatiiviset asiat ympäristössä voivat aiheuttaa epä-tietoisuutta siitä, mikä on normaalia. Vanhemmat pelkäävät, että heidän omat lapsensa omaksuvat paheksuttavia asioita, kuten päihteiden käytön. Kotona pienten lasten kanssa olevien äitien haasteeksi nousee muun muassa kielitaidottomuus, kun he eivät pääse opiskelemaan kieltä heti.

Alitolppa–Niitamo (2003) toteaa kielen oppimisen tärkeäksi erityisesti vanhemmuudelle. Kielitaidottomuus aiheuttaa sen, ettei ympäröivään yhteiskuntaan päästä kiinnittymään eikä sitä tunneta. Tämä alentaa tunnetta oman elämän hallitsemisesta ja vaikuttaa vanhemmuuteen sekä omaan identiteettiin. Samanaikaisesti perheen lapset oppivat kielen ja kulttuuriset tavat vanhempiaan nopeammin päivähoitossa ja koulussa. He kasvavat ja hakevat rajoja normaalin kehityksensä puitteissa. Ristiriitatilanne tuo haasteita vanhemmuuteen ja lasten kasvatukseen. Äiti on kielitaidottomana riippuvainen miehestään ja lapsistaan. Kielitaidottomana hänen mahdollisuutensa jäävät rajallisiksi.

Kotouttamislaissa, joka koskee ensisijaisesti pysyväisluontoisen oleskeluluvan saaneita maahanmuuttajia, huomioidaan lapsi osana perhettään. Kotouttamissuunnitelmassa sovitaan kunnan ja työvoimatoimiston ja maahanmuuttajan kesken toimenpiteistä, jotka tukevat maahanmuuttajaa ja hänen perhettään yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavien tietojen ja taitojen hankkimisessa. (La-

ki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, 1999.) Valtioneuvoston selonteossa kotouttamislain toimeenpanosta tilannetta arvioidaan:

Maahanmuuttajaperheille ei ole tarjolla riittävästi tukea kasvatus-tehtävässään. On tärkeä varmistaa, että kotouttamisohjelmassa otetaan huomioon myös päivähoitoikäiset lapset. (Valtioneuvoston selonteko 2008.)

4.4.2 Kahden kulttuurin välissä

Kotoutumisessa korostetaan sekä maahanmuuttajan oman kulttuurin kunnioittamista että sopeutumista ympäröivään yhteiskuntaan. Ihanteellisena pidetään tilannetta, jolloin maahanmuuttajataustainen henkilö säilyttää oman kielensä ja kulttuurinsa ja pystyy myös toimimaan valtakulttuurin täysvaltaisena jäsenenä. Monikulttuurinen perhe pyrkii sopeutumaan uuteen kulttuuriin ja kieliympäristöön. (Moniku–hanke 2007.)

Monikulttuuristen perheiden kanssa kasvatuskumppanuussuhteen luominen edellyttää kasvattajilta kulttuurin tuntemusta sekä sensitiivisyyttä kohdata eri kulttuurista tulevia lapsia ja vanhempia. Varhaiskasvatus tukee vieraskielisten lapsien suomen kielen oppimista. Äidinkieli on tunteiden, identiteetin ja ajattelun kieli. Vahva äidinkielen perusta on edellytys toisen kielen oppimiselle ja auttaa lasta integroitumaan uuteen kotimaahansa sekä muodostamaan vertaissuhteita. Monikulttuuriselle lapselle on tärkeää, että suomen kielen perusteet opitaan ajoissa, jotta kieli toimisi oppimisen kohteena ja välineenä. Suomen kielen oppiminen on prosessi, joka etenee samalla tavalla kuin yleensä kielen oppiminen. Lapsi tarvitsee noin 60—70 toistoa oppiakseen uuden sanan. Monikulttuurisen lapsen kielitietoisuus kehittyy, kun ympäröivää arkea nimetään ja kuvitetaan. Tulkkia tarvitaan, kun ei ole yhteistä kieltä. Tulkin avulla pyritään luomaan ymmärtämisen edellytykset kielestä huolimatta. Tulkki tuo myös tasa-arvoa tulkattavien välille. Kumpikin osapuoli voi ilmaista itseään omalla äidinkielellään. (Alasuutari 2006; Moniku–hanke 2007.)

Maahanmuuttajaperhe elää maailmassa, jossa he ottavat vaikutteita vähintään kahdesta erilaisesta kulttuurista. Tämä merkitsee voimavaraa, mutta samalla myös haasteita oman elämän hallintaan sekä jatkuvaa valintaa kumman kulttuurin mukaan elää ja tehdä ratkaisuja. Vanhemmat ja suku saattavat odottaa täysin erilaista käyttäytymistä kuin esimerkiksi vertaisryhmä. Valintoja on tehtävä koko ajan ja samalla mietittävä myös sitä, mitä ne mahdollisesti aiheuttavat eri konteksteissa. (Moniku–hanke 2007.) Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenneltäessä on oltava perillä heidän maahanmuuton lähtökohdistaan ja tiedottaa kahdessa kulttuurissa elämisen mukanaan tuomat haasteet.

5 KULTTUURISET JA USKONNOLLISET LÄHTÖKOHDAT

5.1 Maahanmuuttajien uskonnollinen tausta

Syntyperältään vierasmaalaisten määrä maassamme on moninkertaistunut alle 20 vuodessa. Viime vuoden lopussa Suomessa asui pysyvästi 143 256 ulkomaan kansalaista. Pääosa heistä oli muita kuin pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. Eniten tänne on muuttanut väkeä Venäjältä, Virosta, Ruotsista, Somaliasta, Kiinasta, Thaimaasta, Turkista, Isosta-Britanniasta ja Irakista. Jo lähtömaiden perusteella voi päätellä, että kaikki maahanmuuttajat eivät ole kristittyjä, saati luterilaisia. Kuitenkin vain noin neljännes Suomen maahanmuuttajista on muiden uskontojen kannattajia. Uskonnon vaihtaminen maahanmuuton yhteydessä on harvinaista. Maahanmuuttajat ovat tosin perustaneet myös uusia uskonnollisia yhteisöjä, mutta monet ovat menneet mukaan jo aikaisemmin maassa olleiden yhteisöjen toimintaan. Eniten heitä on luterilaisessa, ortodoksisessa ja katolisessa kirkossa. (Tilastokeskus i.a.; Kirkon tutkimuskeskus i.a..)

Tutkimukseen osallistuneiden maahanmuuttajanaisten kulttuurinen ja uskonnollinen tausta on Lähi-idässä. Maahanmuuttajanaistista kaksi oli kulttuuritaustaltaan kurdeja ja kaksi arabia. Tutkimuskysymysten ja niiden vastausten perusteella tehtävien johtopäätösten ymmärtämiseksi on tarpeen ymmärtää niitä kulttuuriin liittyviä ja uskonnollisia lähtökohtia, joista maahanmuuttajanaiset ovat lähtöisin. Tämän näkökulman tarkastelusta on hyötyä myös kasvatuskumppanuuden vaatiman kulttuurisensitiivisyyden ja dialogisuuden näkökulmasta.

Länsimaat ovat muokanneet Lähi-idän valtiollista karttaa perustamalla juutalaisvaltion Israeliin (1948) ja jo sitä ennen tukemalla juutalaisten massamuuttoa Palestiinaan. Euroopan kannalta näin tehtiin, koska haluttiin ratkaista toisen maailmansodan jälkeinen juutalaistilanne. Lähi-idän kannalta kyse oli uudesta poliittisesta tilanteesta alueella. Juutalaisia oli kautta aikojen asunut Palestiinassa ja muissa arabimaissa, mutta sinne rakennetun uuden valtion Israelin valtaan tulivat Euroopasta tulleet, ei paikalliset juutalaiset. Israelin ja Palestiinan

arabien ongelmat (pakolaisuus, asema Israelissa toisen luokan kansalaisina) ja niitä seuranneet väkivallanteot jäivät tulehduttamaan Lähi-idän tilannetta ja ovat vaikuttaneet koko alueen myöhempään kehitykseen kielteisesti. (Hämeen–Anttila 2005, 74.)

Kurdipakolaisia on Suomessa asunut jo pitkään. Kurdit ovat maailman suurin kansa, jolla ei ole omaa valtiota. Kotimaissaan he ovat joutuneet toistuvasti ankaran vainon kohteiksi. Pääosa heistä tulee Irakin alueelta, mutta heitä on tullut myös Iranista ja Turkista. Kurdit ovat asuneet samalla maantieteellisellä alueella Lähi-idässä jo 4 000 vuotta. Ensimmäisen maailmansodan tuloksena Kurdistan jaettiin Irakin, Iranin, Syyrian ja Turkin hallintoon. Kurdit ovat Lähi-idän neljänneksi suurin kansanryhmä ja maailman suurin kansa, jolla ei ole omaa valtiota. (MONIKA i.a..)

5.2 Uskontojen vuoropuhelua

Maahanmuuttajien tapa ilmaista uskoa on monesti erilainen kuin omamme. Luterilainen kirkkokaan ei joka puolella maailmaa ole samanlainen kuin meillä Suomessa. Kirkon elämää värittävät kansalliset ja kulttuuriset tekijät sekä toisten protestanttisten kirkkojen ja uskontokuntien perinteet ja karismaattisuus. Usko näkyy myös arkipäivässä. (Kirkon tutkimuskeskus i.a..)

Kirkon ekumeeninen strategia julkaistiin vuonna 2009. Se on tarkoitettu Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, sen seurakuntien, hiippakuntien ja kirkollisten järjestöjen ekumeenisen toiminnan ja strategisen suunnittelun apuvälineeksi. Ekumeenisessa strategiassa tähdennetään Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kuulumista Kristukseen maailmanlaajaan kirkkoon. Strategian lähtökohta on sama kuin kirkon kokonaisstrategiassa Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009.)

Sana ekumenia tarkoittaa tässä strategiassa kirkkojen ja kristittyjen yhteyspyrkimyksiä eli sellaisia tekoja, toimia ja asenteita, jotka edistävät kristittyjen välistä yhteyttä kaikkialla maailmassa. Kirkon ekumeenisen strategian työryhmä on

käyttänyt strategian laatimisen yhteydessä syntynyttä Toimintaympäristön kuvausta tausta-aineistona. Uudessa testamentissa eräs keskeisimmistä kristittyjen ykseyspyrkimyksiä tarkoittavista kohdista on Jeesuksen rukous, että uskovat olisivat ”yhtä niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa” (Raamattu 1992, Joh. 17:21). (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009.)

Ekumenian perustelu on myös Efesolaiskirjeessä:

On vain yksi ruumis ja yksi Henki, niin kuin myös se toivo, johon teidät on kutsuttu, on yksi. Yksi on Herra, yksi usko, yksi kaste! Yksi on Jumala, kaikkien Isä! Hän hallitsee kaikkea, vaikuttaa kaikessa ja on kaikessa (Raamattu 1992, Ef. 4: 4–6.)

Kirkon ekumeenisen strategian mukaan kirkossa on tarkoitus kiinnittää erityistä huomiota maahanmuuttajien vastaanottamiseen paikallisseurakunnissa. Yhteys paikallisseurakuntaan auttaa maahanmuuttajien kotoutumisessa uuteen elämympäristöön. Kristittyjä maahanmuuttajia ohjataan mahdollisuuksien mukaan oman tunnustuksensa mukaiseen seurakuntaan. Kirkko tukee maassamme toimivia ulkomaalaisten kansalliselta ja kielelliseltä pohjalta toimivia seurakuntia ja erikielisiä jumalanpalvelusyhteisöjä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009.)

Ekumeeninen strategia korostaa myös avoimuutta suhteessa muiden uskontojen piiristä tuleviin maahanmuuttajiin ja valmiutta keskustella uskosta heidän kanssaan. Tämän toteutumiseksi kirkko kouluttaa seurakuntiensa työntekijöitä ja luottamushenkilöitä. Myös ekumeeninen kasvatus lisää ymmärrystä toisin uskovien kristittyjen kohtaamisessa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009.)

5.3 Islam

Islam on 1400 vuotta vanha uskonto, joka syntyi Arabian niemimaalla, mutta levisi pian laajoille alueille Lähi-itään, Afrikan mantereelle ja Aasiaan. Euroopan ja islamilaiden maiden kulttuurinen pohja on hyvin samankaltainen. Juuremme ovat Välimeren alueen kulttuuripiirissä, johon kuuluvat antiikin kulttuuri ja islami-

lainen ja kristillinen maailma. Islamilaisuus yhdistetään usein arabimaihin. Arabit edustavat kuitenkin ainoastaan noin viidesosaa maailman 1,3 miljardista muslimista. (Akar & Tiilikainen 2009, 2–7.)

Muslimien tulo Eurooppaan erityisesti toisen maailmansodan jälkeen liittyi yleiseen työvoimapulaan. Muslimiväestö koostui 1970-luvun puoliväliin saakka pääosin ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajista, jotka olivat tavallisesti perheettömiä miehiä. Tämän jälkeen maahanmuuttajien demografinen rakenne alkoi muuttua perheenyhdistämisen tuloksena. Muslimien määrää Suomessa on vaikea arvioida. Arviolta täällä on 30 000 – 45 000 muslimia. Mukaan lasetaan tataarit, suomalaiset käännyneiset sekä ne maahanmuuttajat, jotka puhuvat äidinkielenään esimerkiksi somalia, arabiaa tai muita kieliä, joita puhutaan muslimienemmistöisissä maissa. Kaikki näistä maista muuttaneet eivät tietenkään ole muslimeja. (Akar & Tiilikainen 2009, 2–7; Hammoudi 2010.)

Islamissa on kaksi pääsuuntausta: sunnalaisuus ja shiialaisuus. Muslimeista 90% on sunneja. Sunnalaisesta islamista puuttuu inhimillinen auktoriteetti. Jokainen uskonoppinut tukeutuu samoihin peruslähteisiin eikä virkahierarkiaan. Islamissa ei ole kirkolliskokousten tapaisia päättäviä elimiä, jotka määrittelisivät oikean opin, vaan jokainen oppinut päättelee itse oikea opin käytettävissä olevien uskonnollisten lähteiden avulla. Sunnalaisuudessa auktoriteetti on näin ollen lähinnä teksteillä, erityisesti Koraanilla, joka on muslimien pyhä kirja. Ilman selvää opista päättävää elintä opilliset käsitykset elävät monimuotoisempina kuin kristillisissä kirkkoissa, joissa opillisiin kysymyksiin löytyy usein yksiselitteinen vastaus kirkolliskokousten tai vastaavien päätöksistä. Myöskään shiialaisuudessa ei ole niin selvää uskonnollista hierarkiaa kuin kristinuskossa. (Hämeen-Anttila 2005, 89, 106–107.)

Opin tärkeimmät peruskohdat ovat kuitenkin selkeät. Hyvän elämän perusta rakentuu islamissa uskosta yhteen Jumalaan, Hänen profeettoihinsa ja heidän kauttaan lähetettyihin pyhiin kirjoihin, enkeleihin, tuomiopäivään ja fatalismiin, joka tarkoittaa sitä, että Jumala on määrännyt kaiken ennakolta. Jokaisen muslimin velvollisuuksiin kuuluvat uskontunnustus, rukous, paasto, almut ja pyhiin-

vaellus Mekkaan. Islamilaisuuden keskus on Kaaban temppeli Mekassa. (Hämeen–Anttila 2005, 109; Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a..)

Islamissa perhe on erittäin tärkeä. Perhe on yhtä vanha instituutio kuin ihmisen historia. Ihmisrotu on kehittynyt perheestä eikä päinvastoin. Avioliitto on velvoitus elämää kohtaan sinänsä ja yhteiskuntaa kohtaan. Avioliitto varmistaa naisille taloudellisen turvan. Mies on velvollinen vastaamaan perheen toimeentulosta ja taloudellisesta turvallisuudesta. Perhe on muslimiyhteiskunnan tukipilari ja sen on toimittava pienoisyyhteiskuntana, jossa uusi sukupolvi kasvatetaan. Islam näkee miehen ja naisen toistensa täydentäjinä. Kummankaan ei tule hallita toista ja kummallakin on yksilölliset oikeutensa ja velvollisuutensa. Muslimiperheessä jokaisella on selvästi määritellyt tehtävänsä, yhtäältä suvun muodostamassa suurperheessä ja toisaalta äidin - isän - lasten muodostamassa ydinperheessä. Islamissa kaikki ihmiset ovat tasavertaisia, miehet ja naiset ovat tasavertaisia, mutta eivät identtisiä, sillä naiset tulevat raskaaksi ja synnyttävät, mitä miehet eivät tee. (Akar & Tiilikainen 2009; Hammand, Kysia, Rabah, Hassoun & Conelly 1999; Hammoudi 2010.)

Perheessä muodostuu uusi sukupolvi ja islam pitää lastenkasvatusta eräänä kaikkein tärkeimmistä tehtävistä elämässä. Lapset ovat ihmisen tärkeimpiä rikkauksia - islam katsoo heidän olevan kuin hiomattomia timantteja, joita vanhempien ja yhteiskunnan tulee hioa parhaalla tavalla. Lapset ovat lahja ja luottamuksenosoitus Jumalalta. Lapset ovat viattomia eivätkä ole vastuussa teoistaan ennen puberteetti-ikää. Islamin yleinen asenne lapsiin voidaan tiivistää muutama periaatteeseen: On jumalallinen määräys, että kukaan lapsi ei saa vahingoittaa vanhempiaan (Koraani 2:223). Vanhemmat eivät saa aiheuttaa lapsilleen mitään vahinkoa, laiminlyödä heitä tai käyttäytyä heitä kohtaan ylisuojelevasti. Lapset ovat elämän ilonlähde ja vanhempien ylpeyden aihe, turhamaisuuden siemen ja huolen ja kiusausten aiheuttaja. Vanhempien tulee varoa tunteista liiallista ylpeyttä heidän vuokseen. Lapsilla on oikeus elämään ja yhdenvertaisuin mahdollisuuksiin elämässä, ja heillä on myös oikeus lailliseen syntyperään, eli jokaisella lapsella on oikeus isään ja äitiin. Lasten on saatava osakseen parasta mahdollista huolenpitoa ja kun on olemassa tarpeeksi läheisiä sukulaisia, että heillä voidaan katsoa olevan vastuu lasten hyvinvoinnista, on

heidän tehtävänsä huolehtia lapsista. Jos sitä vastoin ei ole ketään läheisiä, tulee huolenpidosta koko muslimiyhteiskunnan yhteinen velvollisuus. (Akar & Tiilikainen 2009; Hammand, Kysia, Rabah, Hassoun & Conelly 1999.)

6 TEEMAHAASTATTELUISTA SAADUT TULOKSET

6.1 Maahanmuuttajaäitien tausta ja kotoutuminen

Maahanmuuttajanaيسista kaksi oli kulttuuritaustaltaan kurdeja ja kaksi arabia. He olivat olleet Suomessa 2–9 vuotta. Lapsia heillä oli 1–5 iältään yhdestä vuodesta 13-vuoteen. Naisten tulosityt Suomeen olivat kahdenlaisia. Yksi äiti oli tullut maahan pakolaisstatuksella. Kolme äideistä oli tullut Suomeen avioituakseen jo Suomessa asuvien maahanmuuttajamiesten kanssa. Maahanmuuttajanaiset olivat näin lähtökohdiltaan erilaisia ja kotoutumisprosessissaan hyvin eri vaiheissa.

Kysymykseen ”miten koet elämäsi täällä Suomessa” maahanmuuttajaäidit vastasivat melko yhteneväisesti. He vastasivat elämän olleen vaikeaa, koska eivät osaa suomen kieltä. Vastauksista tuli esiin, että kotoutumisen edetessä kieliongelmat olivat helpottuneet. Lapsiaan äidit olivat myös käyttäneet tulkkausapuna. Kahdella äidillä oli tarve puhua maahantulon yksityiskohdista ja maahantulon aiheuttamasta kulttuurisokista ja vaikeuksista melko yksityiskohtaisesti.

Toisen kysymyksen vastauksista näkyi ero naisen asemassa lähtömaassa ja Suomessa. Äidit kuvasivat eroja muun muassa näin:

No vähän eri. Irakissa ei voi naiset kotoa paljon menee ulos. Mutta meilläkin menee kouluun tai kauppaan tai keskustaan. Vähän on samaa mutta eri.

Ei, mutta täällä hyvä. Ja lapset menee kouluun ja päiväkotiin. Se on hyvä.

Melkein sama, mutta siellä ystävien kanssa tavataan paljon enemmän. Suomessa on yksinäistä.

6.2 Perherakenteet, äitiys ja kasvatuskumppanuus lastenkerhossa

Perherakenteesta ja lähiyhteisöstä kysyttäessä vastaukset vaihtelivat. Kaksi vastaajaa koki, että hänen perheeseensä kuuluvat mies ja lapset. Yksi vastaaja sanoi, että hänen perheeseensä kuuluvat lapsi ja yksi sukulainen täällä. Yksi vastaaja sanoi, että hänellä on tosi iso perhe: lapsi, mies, miehen vanhemmat ja viisi tättä. Vastauksista oli nähtävissä yksilö- ja yhteisökulttuurien perhekäsitysten ero.

Kysymykseen ”miten uskonto vaikuttaa elämääne ja tapoihinne” äidit vastasivat:

Se ei vaikuta mitenkään, vain se ruoka. Meillä ei syödä sianlihaa tai juoda alkoholia tai tupakoida.

Minusta ei muuttunut paljon. Uskonto on tärkeä elämässä.

Kysymykseen ”millaista on olla äiti” vastaajat eivät osanneet vastata. Tulkkina ollut nainen kommentoi kysymystä näin:

Kysymys on outo, koska me emme sano koskaan hyvä äiti, huono äiti. Äiti on ÄITI.

Kysymykseen ”millaisia kokemuksia sinulla on äitiydestä” äidit sanoivat äitiyden olevan välillä helppoa, välillä vaikeaa ja vastuun lisääntyneen äitiyden myötä. Yksi äiti sanoi äitiyden olevan tosi vaikeaa, koska hänen kulttuurinsa ei ole sama kuin Suomessa ja isä on paljon pois kotoa.

Verrattaessa äitiyttä Suomessa ja lähtömaassa tuli esiin kulttuurieroja:

Minusta olen ihan kuin minun äiti Kurdistanissa, mutta yksi ero – minä menen lapsen kanssa ulos leikkimään. Kotimaassa ei ole leikkipuistoja.

Kun minä olin Palestiinassa mies, äiti ja sisko auttaa. Mutta kun tulin Suomeen mies on sairas ja teen kaiken itse.

Jos olen kotimaassa (Irak) on vaikeaa, kun ei ole hyvää palvelua ja silloin yksinhuoltajalle on tosi vaikeaa verrattuna Suomeen. Suomessa asiat ovat helpottaneet.

Kotimaassa (Iran) kun synnyttää lapsia, niin sukulaiset palvelevat äitiä, mutta täällä ei ollut tällainen mahdollista. Olin hyvin yksinäinen.

Kysymyksiin lähipiirin merkityksestä, tuen saamisesta ja jaksamisesta vastaukset olivat melko yhteneväisiä. Lähipiiri koettiin hyvin merkityksellisenä. Lähipiirin puuttuessa Suomesta pidettiin yhteyttä kotimaahan puhelimitse. Äidit sanoivat, että eivät halua eivätkä tarvitse tukea perheen ulkopuolelta. He haluavat kasvat-
taa lapsensa itse. Äidit kokivat jaksavansa hyvin ja saaneensa tukea lähiyhteisönsä lisäksi Monika–Naiset –liitosta. He kertoivat myös pitäneensä SOVAKI–kurssista, koska lapsi on hoidossa ja he kokivat saaneensa sieltä apua lomak-
keiden täytöstä ja asioimiseen viranomaisten kanssa.

Kysyttäessä vuorovaikutustilanteista lastenkerhossa äidit toivat esiin tyytyväi-
syytensä kerhoon ja sen henkilökuntaan.

Kaikki on mennyt hyvin. He ovat lempeitä.

Joo he(hoitajat) kysyivät lapsen kasvatuksesta. Aikaisemmin sain apua kun lapsi ei tottele.

Ei ole ollut ongelmia. En halua kertoa kaikista asioista elämässä päiväkerhon henkilökunnalle. Mutta ei ole ollut ongelmia.

Äidit kokivat, että heidät ja heidän lapsensa otettiin joka kerta hyvin ystävällises-
ti vastaan. Henkilökunnan koettiin suhtautuvan lapsiin ammattimaisesti ja lem-
peästi. Äidit kertoivat lastensa menevän kerhoon mielellään ja heidän puhuvan
kerhon hoitajista kotona. Äidit kertoivat, että hoitajat kertovat heille lapsen päi-
västä. Kuitenkin on vaikea joskus ymmärtää, koska hoitajat puhuvat suomea.
Kysymykseen ”miten puhut lastenkerhon työntekijöiden kanssa ja mistä asiois-
ta” äidit vastasivatkin, että eivät puhu vielä hyvin suomea ja siksi puhuminen on
vaikeaa. Hoitajien kanssa ei voi puhua paljon. Yksi äiti vastasi keskustelelevansa
työntekijöiden kanssa silloin, kun hänen miehensä on paikalla, koska hän osaa

paremmin suomea. Vain yksi äiti kertoi esittäneensä henkilökunnalle toivomuksia lapsensa hoidosta.

Lasten oman kulttuuritaustan äidit kokivat hoitajien huomioivan hyvin. Kysymyseen ”mitä toivoisit lastenkerholta tai sen henkilökunnalta” äidit vastasivat, ettei heillä ollut erityistoiveita. Vain, että ovat varovaisia lapsen kanssa, hoitavat hyvin. Äidit kokivat, että lapsi on oppinut kerhossa kaikkea: syömään, leikkimään muiden lasten kanssa ja suomen kieltä.

Lapseni on oppinut syömään itse. Hän istuu ja syö itse. Hän on oppinut ymmärtämään kaikkea ja se on hyvä kun hän menee päiväkotiin.

On hyvä kun valmistaa päiväkotia varten. Kun hän ei ole koko ajan äidin kanssa, hän alkaa puhua suomea. Se on hyvä. Mutta minä haluan, että hän oppii myös arabian kielen.

6.3 Kulttuurierot lapsen kasvatuksessa

Teeman lapsen kasvatus alla oli kysymyksiä äitien omasta lapsuudesta ja lapsuuden kodin vanhemmuuden malleista, uskonnon tärkeydestä lapsen kasvatuksessa, kulttuurin merkityksestä lapsen kasvatuksessa, kasvatusvuorovaikutuksesta perheessä sekä tyttöjen ja poikien kasvatuksen eroavaisuuksista. Kaikki äidit muistelivat lapsuuttaan lämmöllä. Kotimaassa olevaa äitiä ja isää ikävöitiin. Lapsuuteen oli saattanut sisältyä vaikeuksia kuten työttömyyttä ja niukkuutta, mutta hyviä muistoja koettiin olevan enemmän kuin huonoja muistoja. Isän rooli äitien kertomuksessa oli ollut perheen toimeentulosta huolehtija, kun taas äiti oli ollut kotona huolehtimassa lapsista. Yksi äiti kertoi kasvaneensa sodan keskellä. Hän kertoi, että vanhemmat silti huolehtivat heistä lapsista ja antoivat heille paljon rakkautta.

Uskonnon merkitys lasten kasvatuksessa koettiin merkityksellisenä. Kaikki äidit eivät kuitenkaan osanneet kuvailla miten. Äidit vastasivat näin:

Kyllä uskonto on tärkeää elämässä, mutta ei saa pakottaa ja uskonto ei saa vaikuttaa koko hänen (lapsen) elämään. Uskonto on

aikuisten vastuuta. Esimerkiksi islamissa tytöt ja pojat eivät saa leikkiä yhdessä tai tytöt eivät saa mennä uimahalliin tai rannalle uimaan. Mutta minä en halua näin. Lapsen pitää kuitenkin tietää, että hänen vanhemmat ovat muslimeja.

Joo on se. Mutta lapselle ei tarvitse kertoa uskonnosta, koska se ei kuulu lapsille. Kun hän täyttää 18 hän voi itse päättää.

Tyttöjen ja poikien kasvatuksessa ei koettu olevan suuria eroja. Lapsen koettiin olevan lapsi. Yksi äiti kertoi, että hän huolehtii enemmän tytoistaan.

Kun pojat tulevat myöhään kotiin ei haittaa, mutta äiti pelkää, jos tyttö tulee myöhään. Tyttöön kuuluu häpeä enemmän. Kunnian häpeä. Pojat tekevät kaiken hyvin.

Koskettava ja tyttöjen ja poikien kasvatuksen eroja kuvaava oli yhden äidin kertomus lapsuudestaan. Tulkki kuvaili sen näin:

Kun olin pieni, isä vei minut ja veljeni markkinoille. Isä osti veljelleni valkoisen ilmapallon. Minäkin olisin halunnut, mutta isä ei ostanut minulle. Itkin paljon ja viimein paljon myöhemmin isä osti minulle ilmapallon. Mutta hän osti mustan. Veljelle valkoisen – ilon väri, minulle mustan – surun väri. Muistan sen vieläkin.

Lasten isän kanssa koettiin jaettavan ilot ja surut lapsen kasvatuksessa ja käytöksessä. Kysyttäessä ”kuinka paljon lasten isä osallistuu arkeen kotona” äidit vastasivat, että äiti osallistuu huomattavasti isää enemmän. Yksi äiti kertoi, että isä haluaisi joskus leikkiä lapsen kanssa, mutta hän ei halua, koska se on äidin tehtävä. Yksi äiti kertoi että, isä vie pojan suihkuun. Äidin, joka kertoi isän osallistuvan arkeen suhteessa 3/10, lienee kuvaava.

Kysymykseen ”mitä haluaisit lapsesi oppivan suomalaisesta kulttuurista” äidit vastasivat seuraavasti:

He (suomalaiset) ovat kilttejä. Täällä lapset ovat hyvin itsenäisiä. Meillä lapset tottelevat vanhempia.

Minulla on oma kulttuuri, mutta lapset kasvaa Suomessa. Minä haluan, että hän oppii mitä on hyvää, koska hän kasvaa Suomessa. Mutta minä en halua, että hän unohtaa oma kulttuuritaustansa.

Haluan, että hän oppii kaiken isän kulttuurista. Isä on ollut 29 vuotta Suomessa, mutta hän ei ole käyttänyt alkoholia ja tupakkaa. Suomalaisilla nuorilla on nämä ongelmat. Haluan, että hän on kuin isänsä.

Yksi äiti koki, että hän ei halua kasvattaa lapsestaan ujoa tyttöä, kuten hän pienenä oli itse ollut. Kysyttäessä mitä äidit toivoivat lasten oppivan heidän omasta kulttuuristaan, edellä tulleiden seikkojen lisäksi he halusivat lastensa oppivan oman äidinkieltänsä sekä kasvavan vanhempia kunnioittaviksi. He kokivat, että suomalaisnuorten ongelma alkoholinkäytön lisäksi on, että he eivät kunnioita vanhempiaan ja vanhempia ihmisiä. Tämän vanhempia ihmisiä kunnioittavan asenteen he halusivat siirtää omille lapsilleen.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Monikulttuurisen kasvatuskumppanuuden haasteet

Monikulttuurisessa kasvatuskumppanuudessa on suurimpana haasteena yhteisen kielen puute vanhempien ja kasvattajan välillä. Toisaalta kasvatuskumppanuuden tärkeimpänä tavoitteena on vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen. Vanhemman ja lapsen välillä on yhteinen kieli, vuorovaikutuksen kieli. Tätä voi tukea ja vahvistaa, vaikka yhteistä kieltä kasvattajan ja vanhemman välillä ei olisikaan. Vuorovaikutuksessa sanaton viestintä tällöin korostuu. Tutkimukseen osallistuneet äidit kokivat, että päiväkerhon kasvattajat huomioivat äidin ja lapsen hyvin. He kohtelevat lasta lämpimästi. Heidän lapsensa menivät mielellään päiväkerhoon ja puhuivat päiväkerhon hoitajasta kotona. Äitien oli myös helppo jättää lapsensa hoitoon ja he pitivät henkilökuntaa ammattitaitoisina. Tämä kertoo siitä, että kasvatuskumppanuutta ohjaavat kunnioituksen ja luottamuksen periaatteet olivat päivähoidon kontekstissa toteutuneet.

Tutkimukseen osallistuneet äidit kokivat myös, että puutteellisesta suomen kielen taidostaan huolimatta voivat kysyä tarvittaessa neuvoa päiväkerhon kasvattajilta lapsensa kasvatuksessa. Tulkkaukseen he saivat apua tarvittaessa mieleltään. Äidit kertoivat esittäneensä toiveita lapsensa syömiseen tai vaippasioihin liittyen. He toivat esiin myös sen, että he eivät toivo päiväkerholta muuta kuin, että he ovat varovaisia lapsen kanssa ja vain hoitavat. Äidit kertoivat myös, että tarvitessaan apua tai neuvoja, he kysyivät ja saivat niitä omalta äidiltään, perheeltään tai ystäviltään Suomessa tai kotimaastaan puhelimen ja internetin välityksellä. Kaikki äidit toivat esiin myös saaneensa apua erilaisiin avun tarpeisiin Chili-projektin työntekijöiltä sekä erityisesti Monika-Naiset liitosta. Äidit siis kokivat tulleen kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti kuulluksi päiväkerhon kasvattajien taholta. Kuitenkaan se, minkälaiseen dialogisuuteen he kasvattajien kanssa vähäisellä suomen kielen taidollaan pystyivät,

ei tässä tutkimuksessa selvinnyt, eikä se, miten lastenkerhon kasvattajat edistivät lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta.

Myöskään se, miten äitien uskonnollinen tai kulttuurinen taustansa vaikuttavat kasvatuskumppanuuteen lastenhoidon kontekstissa, ei selkiytynyt. Äidit kertoivat, että heidän kulttuuristaansa oli päiväkerhossa suhtauduttu ihan normaalisti. Äidit kertoivat kokevansa suomen kielen, suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin vieraaksi. Kulttuurieroina he mainitsivat, kielen ja kulttuurin lisäksi, ihmiset, asumisen ja asunnot, tavarat, kadut ja asuinalueet. sekä yksinäisyyden. Suomalaisista he kertoivat olevan kilttejä ja hiljaisia, ja kokivat, että ei ole helppoa ystäväystyä heidän kanssaan. Omasta kulttuuristaan he halusivat lapsilleen siirtää oman äidinkielen sekä oman kulttuurinsa ainakin hyvinä kokeminaan asiat kuten esimerkiksi vanhempien kunnioittamisen. Suomalaisesta kulttuurista he eivät halunneet lastensa omaksuvan suomalaisnuorisolle tyypillistä alkoholin käyttöä. Tyttöjen äidit toivat esiin myös poikien ja tyttöjen kasvatuksen eroja. Tyttöjen käyttäytyminen huoletti, heidän toivottiin käyttäytyvän hyvin. Yksi äiti kertoi poikansa aina käyttäytyvän hyvin, mutta sanoi pelkäävänsä, että tyttö tekisi jotain väärää ja toisin näin perheelleen häpeää. Tytön käytökseen liittyy kunniahäpeän pelko.

Kolme äitiä neljästä piti uskontoa tärkeänä. Äidit sanoivat uskonnon opettamisen olevan vanhempien vastuulla ja halusivat lastensa tietävän oman uskonnollisen taustansa. Islamin mukaista halal–ruokaa muslimiäidit pitivät lapsilleen tärkeänä. He kokivat, että vaikka uskonto on osa elämää ja tärkeää lapsen kasvatuksessa, uskonto ei saa vaikuttaa lapsen koko elämään. Esimerkkinä tästä yksi äiti mainitsi tyttöjen ja poikien yhdessä leikkimisen lastenkerhossa.

7.2 Chili–hankkeen lastenhoidon merkitys

Maahanmuuttajanaisten syrjäytymisriski on suuri. Chili-hankkeen kieli- ja sosiaalinen integraatio koulutuksella on merkittävä vaikutus maahanmuuttajanaisten syrjäytymisen ehkäisyyn. Naiset oppivat koulutuksen kautta suomen kieltä ja se on tärkeä osa kotoutumista ja sopeutumista uuteen kotimaahan. Jotta maa-

hanmuuttajanaisten olisi mahdollista kurssille osallistua, on hankkeen järjestämä lastenhoito hyvin merkityksellinen osa toimintaa.

Lastenhoito mahdollistaa myös vertaistukiryhmään osallistumisen. Vertaistukiryhmissä opetellaan tuntemaan suomalaista yhteiskuntaa, mutta tutkimusten mukaan vertaistuesta saatu apu on sellaista tukea, jota mikään ammattiapu ei voi korvata. Vertaistuki on eräänlaista kolmannen sektorin toimintaa. Se ei ole ammatillista ohjausta, vaan aitoa ymmärtämistä ja avun ja tuen antamista vertaisten kesken. Vertaistuki on erityisesti tunnetason tukea, mutta myös erilaisen, yhteiseen kokemukseen perustuvan tiedon välittämistä. Vertaisryhmän jäsenillä on yhteinen kieli, ja he löytävät helposti syvän keskinäisen ymmärryksen. (Ryhänen 1998, 8.) Koska sosiaalinen tuki on ihmisten vuorovaikutuksiin liittyvä ilmiö, toimii sosiaalinen tuki eräänlaisena kulmakivenä vertaistuessa ja siihen pohjautuvassa toiminnassa (Pylkkänen 2000, 27). Vertaistuessa ihminen on itse toimijana, ei vain apua vastaanottavana, vaan myös sitä itse antavana osapuolena. Vertaistukea voidaan käyttää keinona selviytyä vaikeasta elämäntilanteesta tai psyykkisestä vammasta. Se tukee myös kotoutumista ja toimii syrjäytymisen ehkäisijänä. (Pöyhtäri 2000.)

Lasten, jotka olivat osallistuneet lastenhoitoon, äidit toivat esiin lastenhoidon päiväkotiiin sopeuttavana tekijänä. Äidit toivoivat saavansa tulevaisuudessa opiskelupaikan ja vievänsä lapsensa päiväkotiiin. Kun lapsi hankkeen aikaisessa lastenhoidossa tottuu olemaan erossa äidistään, he sopeutuvat olemaan erossa äidistään myös helpommin mennessään päiväkotiiin. Maahanmuuttajataustaisten perheiden hyvinvointi, kotoutuminen yhteiskuntaan, kieleen ja kulttuuriin ovat siten myös yksi Chili-hankkeen järjestämän lastenhoidon kaltaisen varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä.

7.3 Maahanmuuttajakoulutuksen aikaisen lastenhoidon kehittämisestä

Monikulttuuriset lapsiperheet tuovat haastetta sosiaalipalvelujemme kehittämiseksi, siis myös kotouttamiskoulutuksen aikaisen avoimen varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Maahanmuuttajataustaisten perheiden hyvinvointi, kotoutuminen

yhteiskuntaan, kieleen ja kulttuuriin ovat yksi varhaiskasvatuksen tärkeä tehtävä, jossa tavoitteena on sosiaalinen vahvistaminen monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus osallistua yhteistyöhön. Kasvatushenkilöstön toimii kumppanina, vanhempien kasvatustyön tukena, ja opettaa lapselle suomen kieltä ja kulttuuria, ja tätä kautta lapsen identiteetti vahvistuu. (Jauhola, Bisi, Järvi & Rusama 2007, 3).

Kulttuurien kohtaaminen tuo varhaiskasvatustyöhön paljon huomioitavia seikkoja. Vaikka perheet tulevat erilaisista kulttuurisista, uskonnollisista ja poliittisista lähtökohdista, tärkein työväline on avoin suhtautuminen. Vertaistuen merkitys on lapsiperheille keskeinen, koska heillä on sama elämäntilanne ja samanlaiset lapsiin liittyvät asiat ajankohtaisia tällä hetkellä pienten lasten vanhempina. Kotouttamiskoulutusten myötä maahanmuuttajanaiset saavat vaihtaa kokemuksia ja tutustua muihin samanikäisten lasten äiteihin. Maahanmuuttajaäidit saavat aikuiskontakteja perheiden isien käydessä työssä. Vertaistuen osuudella maahanmuuttajaperheiden kotoutumisessa on suuri merkitys perheiden integroitumisessa. Monien pienten lasten vanhempien mielestä ainoastaan samaa elämänvaihetta elävät vanhemmat voivat todella ymmärtää heidän tilannettaan.

Vanhemmat tulisi ottaa mukaan lastenhoidon suunnitteluun ja osallistaa vaikuttamiseen toiminnan sisällöistä. Asiakkaan on tärkeää kokea tulewansa kuulluksi ja ymmärretyksi, ja että hän on oman elämänsä asiantuntija. Vaikuttamisen mahdollisuus motivoi vanhempia ja heiltä voi saada todellisia ja käyttökelpoisia ideoita toiminnan suunnitteluun. Näin asiakas myös sitoutuu toimintaan ja antaa sille eri tavalla arvoa, kokiessaan, että häntä kuunnellaan.

8 POHDINTA

8.1 Pohdintaa aiheesta

Elämää ohjaavat erilaiset arvot ja normit. Niitä ovat esimerkiksi vapaus, tasa-arvo, itsenäisyys, rauha, ihmisarvo. Ne näkyvät paitsi yhteiskunnassa, myös perheessä ja parisuhteessa. Ihmisillä on myös yksilöllisiä arvostuksia, esimerkiksi riippumattomuus, yksilöllisyys, vastuullisuus tai siisteys, säästäväisyys, avoimuus, hienotunteisuus. Toimiessa työyhteisössä näkyvät työyhteisössä laaditut arvot siinä kuinka asiakas tulee kohdatuksi. Työyhteisön arvot on yleisesti määritelty työyhteisön toimintaa ohjaavassa toimintasuunnitelmassa tai strategiassa. Chili-projektin lastenkerhon tärkeimmäksi toiminta-ajatuksiksi ja arvoksi selkiytyi tämän tutkimuksen myötä maahanmuuttajalasten kotoutumisprosessin edistäminen.

Tämän tutkimuksen tekeminen oli hyvin opettavainen ja antoisa projekti. Olen aiemmin tehnyt tutkimuksen lapsen kuolemasta ja sen vaikutuksista perheeseen ja sisaruksiin (Kättilöopisto 1994) ja projektikuvaustyypin opinnäytetyön muutoksesta työelämässä päivähoiton kontekstissa (Helsingin yliopisto 2007). Tutkimuksen tekeminen ei siis sinällään ollut uutta. Mutta maahanmuuttajatyöhön ja monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen tutustuminen oli. Vaikka minulla on takana jo pitkä työura lasten parissa, maahanmuuttajatyö ei ollut minulle ennuudestaan tuttua. Siksi halusin tehdä opinnäytetyöni tästä aiheesta.

Yksi omista oppimistavoitteista tämän tutkimuksen tekemisessä oli maahanmuuttajien uskonnollisiin ja kulttuuriin lähtökohtiin tutustuminen. Uskontojen eroavaisuus ilmenee monella tavalla, mutta niillä on myös yhteistä kosketuspintaa. Yhteisiä alueita on esimerkiksi juuri arvojen ja normien alue: on vaikea löytää uskontoa, jossa ei puhuttaisi esimerkiksi oikeasta ja väärästä tai hyvästä ja pahasta. Käytännössä olen todennut, että toimeksamme eri uskonnon tai kulttuurin edustajan kanssa voimme puhua ikään kuin samasta asiasta, mutta ”ohi toistemme”, koska käytännössä tapa ajatella ja elää on erilainen. Sama tai sa-

mankaltainen käsite saattaa merkitä eri asiaa eri kulttuurissa tai kielessä. Tämä synnyttää väärinkäsityksiä ja monta kertaa ristiriitoja.

Maahanmuuttajien kulttuuristaan tutustumisen koin hyvin haasteellisena. Tiedon löytäminen arabi- ja kurdikulttuurista oli vaikeaa ja olisin toivonut löytäväni enemmän tietoa kirjallisuudesta näistä. Jo kulttuuri-sanaa on tavattoman vaikea avata tyhjentävästi. Kanervan (2010) mukaan keskeisellä kulttuurin alueella liikutaan puhuttaessa arvoista. Arvojen eroavaisuudet erottavat myös kulttuureja; voidaan sanoa, että jokaisella yhteisöllä on oma arvomaailmansa. Mutta mikä on arvo? Jokaisella ihmisellä on sisäinen arvomaailma, jossa on ajatuksia hyvästä ja pahasta, hyväksytyistä ja ei-hyväksytyistä asioista, siitä, mikä on sopivaa ja mikä ei, miten käyttäytyä ryhmässä, mitä saa tehdä ja mitä ei ja niin edelleen. Ihminen omaksuu yleensä omat arvonsa lapsena perheessä, koulussa, omalla paikkakunnallaan ja omassa maassaan. Tämä kävi ilmi myös tutkimuksen myötä. Tutkimuskysymysten laadinnassa en osannut huomioida riittävästi kulttuurieroja. Esimerkiksi kysyessäni äitiydestä ”millaista on olla äiti” kysymyksen sisältöä maahanmuuttajaäidit eivät kulttuurieroista johtuen ymmärtäneet.

Erilaisten arvojen kohtaaminen voi aiheuttaa sisäisiä ristiriitoja. Ihminen, joka asuu muualla kuin omassa kulttuurissaan ja tutussa ympäristössään, huomaa arvomaailman eroavaisuuksia oppimansa ajattelutavan ja uuden kotimaan arvostusten välillä. Hän kokee sisäisiä ristiriitoja jatkuvasti, varsinkin alkuvaiheessa, uuden kulttuurin ja sen arvomaailman kohdatessa hänen omansa. Ihmisen sisäinen orientaatio saa hänet haluamaan asioiden hoitamista tuttuun tapaan, vaikka omaisikin tietoa uudesta ympäristöstä sekä sen normeista. Kulttuurin kohtaamisen ristiriidat syntyvät usein tunnetasolla ja vaikuttavat syvästi identiteettiin. Vaikka ihminen vieraassa kulttuurissa yrittääkin ymmärtää ja hyväksyä uutta kulttuuria, normeja ja elämäntapaa, niin sisäistä konfliktia ei voi välttää. Usein sopeutumisyritykset arkipäivässä heijastuvat selvimmin kotioloihin ja niitä käydään läpi läheisten ihmisten kanssa. (Kanerva 2010.) Tämä näkyi tutkimustuloksissa siten, että tutkimukseen osallistuneet äidit kertoivat kysyvänsä tarvittaessa kasvatuksellisia neuvoja mieluiten omalta äidiltään tai omilta ystäviltään.

puhelimitse tai internetin välityksellä. Lastenkerhon kasvattajilta he toivoivat enemmän vain huolenpitoa lapsesta, kun tämä on kerhossa.

Uskon sisältö, jumalakuva, käsitys maailmasta tai elämän tarkoituksesta on erilainen eri uskonnoissa. Myös arkiseen elämäntapaan ja valintoihin liittyen erilaisilla uskonnoilla on keskeinen merkitys. Suomessa elämme modernissa länsimaalaisessa kulttuuriympäristössä, jossa uskoa ja sen sisältöä pidetään yksityisasiana. Emme ehkä täällä huomaa, kuinka suuresti näkemyksemme eroaa monesta muusta kulttuurista, jossa usko on merkittävä yhteisöllinen asia. Uskonto kuuluu normaalina osana elämään. Länsimaisen elämänmuodon tapa on ”yksityistää”. Se on lähes täydellinen vastakohta mm. moniin Lähi-idän maihin verrattuna, joissa uskonto näyttelee keskeistä roolia ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa. Yhdellä ihmisellä on yhdenlainen uskon maailma ja jumalakuva, toisella toisenlainen. Yhteisenkin kulttuuriympäristön sisällä on eroja: esimerkiksi tavoissa, tottumuksissa, todellisuuskäsityksessä, uskonnossa ja kielessä, kuten tämän tutkimuksen maahanmuuttajaäitien haastatteluiden osaltakin oli nähtävissä.

Monessa Lähi-idän maassa miltei kaikki näyttää pyörivän uskonnon ympärillä. Busseissa näkee jumalien kuvia, katujen varsilla ja julkisissa paikoissa uskonnon johtajien kuvia. Koulun ilmoitustaulut saattavat ovat täynnä jumalia, ja kaduilla ihmisten vaatteista voi nähdä, mihin kukin uskoo. Rukoushuoneita ja temppeleitä on paljon. Kaduilla kuulee uskonnollista musiikkia. Juhlia vietetään uskonnollisin menoin, jotka ovat joka puolella läsnä. Kaikki kulttuurissa viittaa uskontoon. Kulttuuri ja uskonto kulkevat käsikkäin, ja on erittäin vaikeaa erottaa niitä toisistaan. Uskonto näkyy syömisessä, pukeutumisessa ja ihmisten kanssakäymisessä. Se on elämäntapa.

Keväällä 2011 tehtyäni tutkimushaastattelut tein opintoihin liittyen monikulttuurisuusjakson harjoittelun Monika–Naiset liiton voimavarakeskuksessa. Monika–Naiset liitto tekee arvokasta työtä väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten parissa. Tuo harjoittelu oli erittäin hyödyllinen tämän tutkimuksen tulosten analysoinnin kannalta ja toi uutta näkökulmaa muun muassa monikulttuurisen

perheen käsitteiden ja islamin osalta. Harjoittelun kontekstissa kohtasin musliminaisia ja –perheitä.

Perhe on yhteiskunnan perusyksikkö. Islamilaisissa maissa perheellä ja sukulaisuudella on usein laajempia sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisiakin ulottuvuuksia kuin mihin pohjoismaisessa ydinperheajattelussa on totuttu. Muslimiperhe on suurperhe, johon lasketaan mukaan vanhempien ja lasten lisäksi isovanhemmat, vanhempien sisarukset, serkut ja joskus myös ystävät, jotka saattavat elää perheessä pysyvästi tai väliaikaisesti. Suurperhe tarjoaa lapselle elinikäisen sosiaalisen, emotionaalisen ja taloudellisen tukiverkoston, jossa yhteistyötä ja jaettua vastuuta pidetään itsestään selvänä. Islamilaisissa yhteisöissä sekä naisten että miesten yksin eläminen on harvinaista. Naimattomat tytöt ja pojat asuvat vanhempiensa kanssa ja lesket tai eronneet palaavat usein perheensä pariin. Muslimiperheessä saattaakin elää yhdessä monta sukupolvea.

Patriarkalisessa yhteiskunnassa miehen tehtävänä on perheen taloudesta huolehtiminen. Naiset voivat valtiosta riippuen halutessaan silti opiskella tai käydä työssä. Meillä länsimaissa on tapana ajatella, että nainen on alistettu jos hän ei käy töissä tai opiskele. Kotiäitinä olo voi olla kuitenkin naisen oma valinta. Irakilainen Suomessa seitsemän vuotta asunut ystäväni kuvaili naimisiinmenon edellytyksiään näin:

Kun mieheni kysyi haluanko mennä naimisiin hänen kanssaan, sanoin kyllä, mutta haluan saada lapsia ja hoitaa kotia ja laittaa ruokaa. En halua mennä töihin ennen kuin he ovat isoja.

Perinteisesti perhe huolehtii pienten lasten ja vanhusten hoidosta, ja esimerkiksi suomalainen vanhainkotijärjestelmä onkin herättänyt kummastusta muslimimaahanmuuttajien keskuudessa. Muslimiperheissä isovanhempia ja vanhuksia kunnioitetaan suuresti, ja he voivat toimia tärkeällä tavalla välittäjinä vaikkapa puolisoitten tai lasten ja vanhempien välisissä ristiriitatilanteissa. Tänä päivänä monet suurperheet ovat hajonneet lisääntyneen liikkuvuuden, sotien ja pakolaisuuden seurauksena. Tästä huolimatta transnationaaliset, maantieteelliset rajat ylittävät perhesiteet ovat säilyneet monille muslimiperheille tärkeinä. Suo-

messa asuvat maahanmuuttajat ylläpitävät maailmanlaajuisia perheverkostoja modernin teknologian kuten puhelimen, faksin ja internetin kautta.

Lasten saaminen on muslimeille tärkeää. Lapset ovat Jumalan lahja ja pieninä he ovat suuren ihastuksen kohde. Lapset, erityisesti pojat, jatkavat ja vahvistavat isän sukulinjaa, mutta myös tytöt ovat tervetulleita. Äidit saattavat toivoa tytärtä avuksi kotitöihin ja myöhemmin tyttären avioituminen voi joissain kulttuureissa tietää morsiusmaksuja sulhasen perheeltä. Muslimiäidit saavat lisää vaikutusvaltaa perheessä ja yhteisössä lastensa kautta. Lisäksi lasten olemassaolo on tärkeää sekä äidin että isän vanhuuden turvaamiseksi, sillä omat lapset voidaan rinnastaa meikäläiseen sosiaaliturvaan tai eläkkeeseen: lasten velvollisuus on huolehtia ikääntyneistä vanhemmistaan.

Chili-projektin lastenkerhon kaltaisessa monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa, kuten päivähoidossa yleensäkin, tulisi huomioida lapsen ikä ja hänen yksilölliset tarpeensa. Sen jälkeen aletaan mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan varhaiskasvatuksen periaatteita, jotka ohjaavat lastenhoitotyötä kaikkialla Suomessa, missä varhaiskasvatusta toteutetaan. Kun monikulttuurinen lapsi kasvaa häntä arvostavassa hoidossa, jossa hänen taustansa on tiedossa ja yksilölliset tarpeet tiedostetaan riittävän hyvin, lapsi kasvaa myönteisessä ympäristössä, joka puolestaan ehkäisee myöhempää syrjäytymistä ja edesauttaa osaltaan lapsen mukaan yhteiskuntaan jo tässä vaiheessa. Kasvatuksellinen yhteistyö, kasvatuskumppanuus lastenkerhon henkilökunnan ja lapsen vanhempien välillä jatkuu koko lapsen hoidossa oloajan ja on ensiarvoisen keskeisellä sijalla. Vanhemmat tulisi ottaa usein mukaan lastenhoidon maailmaan ja järjestää heille tutustumispäiviä ja –käyntejä esimerkiksi lastenkerhon eri toimintapäiviin näköalojen avaamiseksi ja hoitomenetelmiin tutustuttamiseksi.

8.2 Lopuksi

Opinnäytetyön tekeminen on antoisa, mutta pitkä ja raskas prosessi erityisesti aikuisopiskelijalle. Samalla kuin opinnäytetyötä työstää, pitää myös huolehtia muista opinnoista ja niihin liittyvistä tehtävistä, opintoihin liittyvistä harjoitteluista

ja käydä työssä. Ilman läheisiltä ihmisiltä ja työyhteisöltä saatua tukea tämä ei onnistuisi. Aikuisopiskelijalla täytyy olla luja motivaatio opintoihin ja niiden loppuun saattamiseen. Sanonta hyvin suunniteltu on puoliksi tehty pitää paikkansa opinnäytetyön tekemisen kohdalla. Suunnitteluun kannattaa panostaa, se palkitsee tekijänsä. Opettajien taholta ja projektipäälliköltä saamani suunnitteluavun tutkimussuunnitelmaa laatiessani koin äärimmäisen hyödyllisenä ja tärkeänä. Ohjausta saa kun sitä huomaa pyytää.

Opinnot tuovat koko ajan edetessään uutta tietoa ja pohdittavaa. Tätä opinnäytetyötä aloittaessani mielenkiintoni painopiste oli monikulttuurinen kasvatuskumppanuus. Opinnäytetyöni varsinaisena tavoitteena oli selvittää Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisnäkyjen mahdollistajana ESR 2009—2011 –hankkeen Sosiaalinen vahvistaminen ja kieli (SOVAKI) –kursseilla vuonna 2010—2011 opiskelleiden maahanmuuttajanaisten kokemuksia kurssin aikana järjestetystä lastenhoidosta yhtenä varhaiskasvatuksen palvelumuotona. Opinnäytetyötä tehdessäni tein opintoihin liittyvän monikulttuurinen ammatillisuus – opintojakson harjoittelun Monika–Naiset liitossa. Tuo harjoittelu toi paljon uusia näkökulmia tähän opinnäytetyöhön ja vaikutti sen painopistealueisiin niiden siirtyessä suomalaisen varhaiskasvatuksen kautta maahanmuuttajanaisten kotoutumisprosessiin.

Tutkimus antoi vastauksia moniin niihin kysymyksiin, joita lähdin selvittämään, mutta jätti myös aukkoja. Tutkimus toi esiin maahanmuuttajaäitien näkökulmia Chili-projektin lastenkerhosta, mutta tässä tutkimuksessa ei selvinnyt lastenkerhon kasvattajien näkökulma lastenkerhon toiminnasta. Chili-projekti kaltaisen lastenkerhojen toiminnan kehittämiseksi olisi tärkeää ja hyödyllistä saada myös heidän näkemyksensä esiin.

LÄHTEET

- Akar, Sylvia & Tiilikainen, Marja 2009. Katsaus islamilaiseen maailmaan. Naiset, perhe ja seksuaaliterveys. Väestötietosarja 20. Helsinki: Väestöliitto.
- Alasuutari, Maarit 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa Karila Kirsti, Alasuutari Maarit, Hännikäinen Maritta, Nummenmaa Anna Raija, Rasku—Puttonen Helena (toim.). Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Alitolppa—Niittamo Anne 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Keuruu: Otava.
- Alitolppa—Niittamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stina (toim.) 2005. Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto
- Almaspour, Aliakbar 2005. Iranian women's position, rights and political act. Tampere: Tampere University Press.
- Berg, Kristiina 2008. Äitiys kulttuurisina odotuksina. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Helsinki: Väestöliitto.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hammand, Adnan; Kysia, Rashid; Rabah, Raja; Hassoun, Rosina & Conelly, Michael 1999. Guide to Arab Culture. ACCESS Community Health Center.
- Hammoudi, Walid 2010. Henkilökohtainen tiedonanto 24.10.2011. Suomen Islam keskus.

- Hautamäki, A. 2008. Naisen yksilöllistymisen mahdollisuus ja hinta – oman äänen löytäminen ja äitiys. Teoksessa Lahikainen Anja Riitta, Punamäki Raija-Leena ja Tamminen Tuula (toim.) Kulttuuri lapsen kasvattajana. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2006. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hämeen-Anttila, Jaakko 2005. Islamin käsikirja. Helsinki: Otava.
- Ijäs, Kirsti 2009. Arvot asuvat kotona. Helsinki: Kotimaa–Yhtiöt Oy.
- Jauhola, Heli; Bisi, Arja; Järvi, Iina; Rusama, Pipsa. (toim.). 2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus – toimintamalli ja työmenetelmiä. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA.
- Karila, Kirsti 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila Kirsti, Alasuutari Maarit, Hännikäinen Maritta, Nummenmaa Anna Raija, Rasku–Puttonen Helena (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.
- Kaskela, Marja & Kekkonen, Marjatta 2007. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen Oppaita 63. Helsinki: Stakes.
- Karila, Kirsti & Nummenmaa, A. R. 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauksen kohteena päiväkotit. Helsinki: WSOY.
- Kekäläinen, Miia & Laamanen, Anne 2008. Kasvatuskumppanuus somalinkielisten äitien kokemana Moniku–hankkeen päiväkodeissa Helsingissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Koraani 1995. Suom. Jaakko Hämeen–Anttila. Helsinki: Basam Books.

Kruskopf, Else 2010. Chili, tieto ja sosiaalinen integraatio työ- ja oppimisenäköjen mahdollistajana hanke ESR 2009—2011. Hankkeen väliarviointi 30.1.2010

Könönen, Kirsi 2007. Kasvatuskumppanuus on tiiviimpää kuin yhteistyö. Maahanmuuttajataustaisten vanhempien näkemyksiä kasvatuskumppanuudesta varhaiskasvatuksessa. Pro gradu-tutkielema. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Martikainen, Tuomas (2000). Muslims in Finland. Nils G. Holm (ed.) Islam and Christianity in school Religious Education, 203-247. Åbo: Åbo Akademi.

Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.) 2007. Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja, D 46/2007. Helsinki : Väestöliitto.

Metsämuuronen Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus.

Novitsky, Anita 2005. Maa vaihtuu — roolit muuttuvat. Teoksessa Anne Alitolppa–Niitamo, Ismo Söderling & Stina Fågel (toim.) Olemme muuttaneet. Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto, s.72—83.

Paavola, Heini & Talib, Mirja–Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Juva: PS-kustannus.

Pentikäinen, Marja & Saressalo, Lassi (toim.) 2005 Loputtomalla matkalla – Kertomuksia pakolaisuudesta. Helsinki: Etnika Oy.

Poikonen, Pirjo-Liisa & Lehtipää, Riina 2009. Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä: kasvatuskumppanuus perheen voimavarana. Teokses-

sa Anna Rönkä, Kaisa Malinen ja Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti - Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Puroila, Elina 2011. Maahanmuuttajaäitien kokemuksia varhaiskasvatuskerhoista kotoutumisen tukena. Opinnäytetyö. Oulu: Diakonia ammattikorkeakoulu.

Pylkkänen, Marisa 2000. Vertaistuki kehitysvammaisten lasten vanhempien elämässä- Vertaistuen merkitystä kartoittava haastattelututkimus Mikkelin seudulla. Kuopion Yliopisto. Sosiaalityön Pro gradu -tutkielma.

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.

Ryhänen, Samppa 1998. Vertaistuki on liian vähän käytetty voimavara. Diabetes-lehti 9/98. 8.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Sevón, Eija ja Huttunen, Jouko 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa Anna Rönkä ja Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Keuruu: PS-kustannus.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, oppaita 56. Helsinki:Stakes.

ELEKTRONISET LÄHTEET

Alitolppa–Niitamo, Anne 2003. Maahanmuuttajien kotoutumisessa perheellä on keskeinen merkitys. Viitattu 10.9.2011.

<http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/287251/ARTIKKELI.pdf>

Asetus lasten päivähoidosta 16.3.1973/239. Viitattu 10.09.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>

Kanerva, Marjaana 2010. Pieni opas monikulttuurisille pareille. Koulutuskeskus Agricola. Viitattu 20.09.2011.

<http://www.kirkkopalvelut.fi/yhdessa/images/stories/monikulttuurine-m-perhe/yleiset/PieniOpasNetti.pdf>

Kirkon Ulkomaanapu 2008. Kirkon Ulkomaanavun strategia 2005–2008. Viitattu 08.03.2011 http://www.kua.fi/ylanavigointi/materiaalit/asiakirjat/strategia_2005-2008/?id=383

Kirkon Ulkomaanapu, NNKY-liitto ja Ortaid 2007. Viitattu 02.04.2011. www.eappi.fi

Kirkon tutkimuskeskus i.a.. Uskonnot Suomessa –hanke. Viitattu 10.08.2011. <http://www.uskonnot.fi/>

Kyllönen–Saarnio, Eija; Nurmi, Reet 2005. Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15. Sosiaali- ja terveysministeriö, työministeriö, Monika–Naiset –liitto. Viitattu 10.6.2011 <http://pre-20090115.stm.fi/aa1124431858175/passthru.pdf>

Laki lasten päivähoidosta 1973/36. Viitattu 10.09.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta.

Viitattu 09.09.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ko-koelma/1999/199990050.pdf>

MONIKA i.a.. Monikulttuurinen kanava. Viitattu 17.11.2011 www.monika.st/kur-di.html

Moniku–hanke. 2007. <http://www.socca.fi/moniku/tilannekatsaus.html>. Viitattu 21.8.2011

Pöyhtäri J. 2000. Mitä vertaistuki on? Tukiasema.net. Viitattu: 24.10.2011. <http://www.tukiasema.net/teemat/artikkeli.asp?docID=344>

Suomen evankelis–luterilainen kirkko i.a. Aamenesta öylättiin. Islam. Viitattu 10.09.2011. <http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Islam>

Suomen evankelis–luterilainen kirkko 2009. Kirkon ekumeeninen strategia. Viitattu 10.10.2011. [http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/C95D822ED1CE0816C22575A7001DEA6D/\\$file/Meidan_kirkko_ekumeeninen_strategia.pdf](http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/C95D822ED1CE0816C22575A7001DEA6D/$file/Meidan_kirkko_ekumeeninen_strategia.pdf)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäättös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. <http://www.stm.fi/Resource.phx/publishing/documents/640/index.htm> Viitattu 18.8.2011

Tilastokeskus i.a.. Viitattu 10.8.2011. <http://stat.fi>

Valtioneuvosto 2008. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kotouttamislain toimeenpanosta. [http://www.intermin.fi/intermin/imag.es.nsf/files/75b8e2d283fdb4acc22574d600432065/\\$file/kotouttamislakiselonteko_021008.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/imag.es.nsf/files/75b8e2d283fdb4acc22574d600432065/$file/kotouttamislakiselonteko_021008.pdf). Viitattu 16.8.2011

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Oppaita 56. Viitattu 30.3.2011

<http://varttua.stakes.fi/NR/rdonlyres/DD04983E-D154-4FE4-90A1-E2690175BE26/0/vasu.pdf>

LIITTEET

Liite 1: Tiedote tutkimushaastateltaville

HAASTATTELUKUTSU

OPIKSELEN JÄRVENPÄÄN DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUSSA JA VALMISTUN SOSIONOMI-DIAKONIKSI SYKSYLLÄ 2011. TEEN OPINNÄYTETYÖNÄNI SELVITYSTÄ ÄITIEN KOKEMUKSISTA SOVAKI-KURSSIEN AIKANA JÄRJESTETYSTÄ PÄIVÄKERHOSTA. HALUAISIN HAASTATELLA SINUA OPINNÄYTETYÖTÄNI VARTEN. MINULLA ON VALMIIT KYSYMYKSET JA HAASTATTELU KESTÄÄ NOIN 40 MINUUTTIA. HAASTATTELU ON LUOTTAMUKSELLINEN. AINOASTAAN MINÄ KÄSITTELEN TIETOJA JA HÄVITÄN TIEDOT KUN OPINNÄYTETYÖNI ON VALMIS. HAASTATELTAVA PYSYY KOKO AJAN NIMETTÖMÄNÄ. VOIT KIELTÄYTYÄ HAASTATTELUSTA KOSKA VAIN HALUAT. HAASTATTELUN TULKKINA ON XXX XXXXX.

Päivi Kemell

Sosionomi-diakoni opiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu Järvenpää

XXX XXXXXXXX

paivi.kemell@student.diak.fi

LIITE 2: HAASTATTELU JA ÄÄNITYSLUPA

HEI!

KIITOS ETTÄ SAAN HAASTATELLA SINUA OPINNÄYTETYÖTÄNI VARTEN. TOIVON, ETTÄ SAAN ÄÄNITTÄÄ HAASTATTELUN. VAIN MINÄ ITSE KÄYTÄN ÄÄNITETTÄ. HÄVITÄN ÄÄNITTEEN KUN OPINNÄYTETYÖNI ON VALMIS. VOIT KUITENKIN KIELTÄYTYÄ ÄÄNITYKSESTÄ JOS HALUAT.

Päivi Kemell

Sosionomi-diakoni opiskelija

Diakonia-ammattikorkeakoulu Järvenpää

XXX XXXXXXXXX

paivi.kemell@student.diak.fi

LUPA HAASTATTELUUN JA SEN ÄÄNITYKSEEN

Suostun haastatteluun / En suostu haastatteluun

Suostun haastattelun äänitykseen / En suostu haastattelun äänitykseen

Allekirjoitus, paikka ja päivämäärä:

LIITE 3: HAASTATTELUKYSYMYKSET

TAUSTATIEDOT

Kuinka kauan olet ollut Suomessa?

Mistä maasta tulet?

KOTOUTUMINEN JA SOPEUTUMINEN

Kerro tulostasi Suomeen.

Miten koet elämäsi Suomessa, mikä on helppoa tai vaikeaa? Mikä on hyvin ja mikä on huonosti? Mistä saat apua kun on ongelmia?

Tehdäänkö asiat samoin kun ne tehtäisiin kotimaassa?

PERHE JA LÄHIYHTEISÖ

Keitä kuuluu perheeseesi? Lapset: tyttöjä / poikia, iät?

Keitä kuuluu lähipiiriisi?

Miten uskonto vaikuttaa elämääänne ja tapoihinne?

ÄITIYS

Millaista on olla äiti? Millaisia kokemuksia sinulla on äitinä olemisesta?

Miten koet äitinä olemisen täällä Suomessa, onko se erilaista kuin kotimaassa?

Mikä merkitys lähipiirillä on sinulle? Saatko tukea, toivoisitko tukea enemmän tai vähemmän?

Mistä muualta saat tukea tai toivoisit saavasi?

Miten jaksat? Mikä auttaa jaksamaan?

VUOROVAIKUTUS PÄIVÄKERHOSSA

Kerro esimerkki siitä, kun viet lapsesi päiväkerhoon. Kerro myös siitä kun haet hänet. (Mitä tapahtuu, kenen kanssa puhut?)

Miten henkilökunta huomioi sinut? Entä lapsesi?

Miten puhut työntekijöiden kanssa ja mistä asioista?

Kysyvätkö he mielipiteitäsi tai ajatuksiasi lapsen hoitoon tai kasvatukseen liittyen?

Miten päiväkerhon henkilökunta suhtautuu teidän tapoihin, jotka liittyvät sinun kulttuuriin?

Mitä toivoisit päiväkerholta tai sen henkilökunnalta?

Voitko tai haluaisitko kysyä päiväkerhon henkilökunnalta myös muita asioita kuin kasvatukseen tai lapseen liittyviä?

LAPSEN KASVATUS

Mitä muistoja sinulla on omasta lapsuuden kodistasi ja vanhemmistasi?

Millainen oma äitisi oli lapsuudessasi? Entä isäsi?

Oletko ottanut tapoja ja malleja omalta äidiltäsi lasten kasvatukseen?

Onko uskonto tärkeää lapsenne kasvatuksessa?

Onko jotain tapoja, joita et halua siirtää omille lapsillesi?

Mitä toivot lapsesi oppivan omasta kulttuuristasi? Entä suomalaisesta? Mitä et haluaisi heidän oppivan?

Kenen kanssa jaat ilot ja murheet lapsiin liittyvissä asioissa?

Kuinka paljon lasten isä osallistuu arkeen kotona?

Miten tyttöjen ja poikien kohtelu eroaa perheessänne?

Mitä odotat tulevaisuudelta?

Mitä muuta haluaisit kertoa tai kommentoida?